

Coruh

Cilt: 1 Sayı: 3

23 Haziran 1938

İki ayda bir çıkar

Coruh Halkının Dergisi —

İSTİF KUTUPHANE
ANKARA

Gecikmiş hatıra sahlemp gıyaset için
Yabancı emelleri kökünden yılmak için
Biri yokluktan içinde bir güllüğü devirmek
Altı ulla öz yurda bir karnete gevirmek

Sayısı 20 Kuruş

İçindekiler

1. Valimiz değişti
2. Umumî müfettişimiz iş başında
3. İkan igitme
11. Havva Bacı
13. Mungut bakır madeni
21. Öksüzüm (şiir)
22. Örnek tarla
25. Tatilde çocuk terbiyesi
29. Çoruhun Halk şairlerinden bazı notlar
37. Elma iç kurdu
- Halkevi haberleri, notalar ve resimler...

Hakkı Suna
Dr. C. Alper
Ernst Zimmer
Cemal Bora
Dr. C. Alper
L. Engin
Adil Özden
Fehim Kotan

R. Koraltan'dan ayrıldık

Çok fakir ve bakımsız bir halde bulunan şirin Çoruhumuzu, kısa bir zamanda sonu gelmez bir enerji ve inkılap aşkı ile cennete çeviren sayın valimiz Refik Koraltan'dan ayrılmış bulunuyoruz.

Başımızdan bir baba gibi eksik olmıyan Refik Koraltan, Çoruh tarihinde silinmez izler bırakmıştır. Başardığı umran işleri, yol, yapı faaliyetleri bütün Çoruhluuyu kendisine bağlamıştır. Refik Koraltan, Çoruh'a çok uzak olmıyan Trabzona vali tayin edilmiştir.

Sayın ve sevgili valimizden ayrılırken duyacağımız teessür, onun yurt uğrındaki başarılarını Trabzon bölgesinde de görmekte giderilecektir. Trabzonlu kardeşlerimizi tebrik ederiz.

Yeni valimiz

Yeni valimiz sayın Bay Kadri Uçok Eskişehir valiliğinden Çoruh'a tayin edilmiştir. Mumaileyh 321 tarihinde Mülkiye mektebinden mezun olmuş, 16 birinciteşrin 321 de Diyarbakır vilâyeti maiyet memurluğu ile devlet hizmetine dahil olmuştur.

17 ikincikânun 32v de Siverek kazası kaymakamlığına tayin olunduktan sonra sırasile Viranşehir kaymakamlığı, Maden sancağı mutasarrıf vekâleti, Cizre, Palu'a kazaları kaymakamlığı, Mardin ve Muş sancakları mutasarrıflığı, Diyarbakır mebusluğu, Van valiliği, Urfa sancağı mutasarrıflığı, birinci sınıf mülkiye müfettişliği, Tokat, Amasya valiliklerinden en sonra Eskişehir valisi bulunmakta idiler.

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

Umumî müfettişimiz iş başında...

Bay Tahsin Uzer'in Avrupadan döndükten sonra alınmış resimleri

Üçüncü Umumî Müfettişimiz Sayır Bay Tahsin Uzer, Avrupada geçirdikleri muvaffakiyetli bir ameliyatı müteakip bölgelerindeki vazifelerine dönmüşlerdir.

Doğuyu, en mütekâmil bir şekle getirmek için geceli gündüzlü çalışan ve çok kısa bir zamanda umulmaz başarılar gösteren değerli müfettişimize kavuşmakla duyduğumuz sonsuz sevinci tekrarlamaktan haz duymaktayız.

Sayın Tahsin Uzer yeni yıl vazifelerine başlarken bize birçok müjdeler vermiş ve şunları söylemiştir:

— Doğuda şuurlu ve tam bir emniyet, teessüs ve takarrür etmiştir. Bu emniyet doğunun kalkınmasında başlıca âmil olmuştur.,,

Yurdun birçok köşelerinde uzun seneler idare âmirlikleri esnasında başardıkları hayırlı işlerle kendisini her yerde sevdirmeye muvaffak olmuş olan sayın Kadri Uçokun, Çoruhta çalışkan ve inkılâpçı bir kütile ile karşı-

laştığı vakit her yerde olduğu gibi vilâyetimizde de enerjik faaliyet ve kalkınmada büyük başarılar göstereceğinden emin bulunuyoruz.

Sayın valimiz hoş geldiniz.

Kan gütme sebebine işlenen katil suçları karşısında ÇORUH

Yazan: Hakkı SUNATA

Her yeni kanun cemiyetin yeni bir ihtiyaç ve zarureti karşılamak kaygısıyla yapılır. Hayat ve varlık durmaz. Her an değişikliğe gösterir ve tekâmüle doğru yürür. Cemiyet de tabiatın bu kanunundan hariç kalmaz. Kemale doğru yürümek zaruretindedir. Bunu yapmayan camialar hususî varlıkların ve kütlelerin varlıkları arasında kaybolurlar.

Milletlerin idaresini ellerine alan şuurlu adamlar ve milletin istikbalini düşünen büyükler bu hakikati gözönünde bulundurarak milletin gidişini tekâmül yolunda tanzim eder ve cemiyeti bu yolda yürütürler.

Yazıma başlık yaptığım katil suçları hakkında Cumhuriyet hükûmeti de bu endişe ile hareket ederek ayrı bir kanun yapmış ve bu gibi katillerin Türk camiasında doğurduğu fenalıkları önlemek istemiştir. Hükûmetimiz bu kanunu Büyük Millet Meclisine gönderirken nasıl bir endişe ile hareket ettiğini şu satırlarla izah etmektedir:

(Memleketimizin muayyen bazı muntakalarında adam öldürmek suçlarının önemli yekûnlara çıkması bu yerlerin halkı arasında kan gütme davasının el'ân yaşamakta olmasından ileri gelmektedir.

İnsanların henüz muntazam devlet teşkilâtına malik bulunmadığı devirlerde cari hususî intikam esasına dayanan bu kötü ananenin tesirinden her nasılsa kendilerini kurtaramamış olan bu aileler arasında mevcut husumetlerin gün geçtikçe daha ziyade kökleşerek her sene yüzlerce genç öldürülmekte olduğu gibi intikam hissiyle yapılan bu katiller çok vahşiyane ve tüyler ürpertici şekiller almaktadır.

Herhangi bir sebeble öldürülmüş olan kimsenin kan hısumlarından olan erkekler, bu ananeye göre maktulün bizzat intikamını almak mecburiyetinde.

dirler. Filt işlemiş olan suçlunun adliyece takip edilerek mahkûm edilmiş olmasının ehemmiyeti yoktur. Öldürülenin kanının alınması lâzım olduğu cihetle katilin veya kan hısımlarından herhangi bir erkeğin behemehal öldürülmesi şarttır. Bu sebebledir ki her katli mukabil katiller takip etmekte ve bu halin ailelerden birisinde eli silâh tutacak erkek kalmayınca yahut o memleketten göç edilinceye kadar yıllarca sürmekte olduğu görülmektedir.

Medenî milletler arasında şerefli bir mevki ihraz etmiş olan Türk milletinin modern prensiplere dayanarak yarattığı Cumhuriyet idaresinin memleketin bütününe nisbette pek mahdud sahalara inhisar etmiş olsa dahi bir yersim ailelerin kan gütmeye gibi iptidai zihniyetlerin zebunu olarak vahşi hislerle boğuşmalarına ve birbirini yok etmeğe çalışmalarına seyirci kalmasına imkân yoktur.)

Kan gütmeye âdeti, kabîle zihniyetine taassupla bağlı olmanın bir neticesidir. Büyük ve medenî insan cemiyetleri teşekkül etmeden evvel, dünyanın çok geniş toprakları üzerinde yer yer türeyen insanların en kuvvetli ve mütesanit camiaları (AİLE) ve ailenin dalbudak salmış bir şekli olan (KABİLE) halinde göze çarpardı. Bu hal o zamanki yaşama şartlarının zarurî bir neticesi olarak meydana gelmiştir.

Bu devirde yaşayan insanlarda fikirler henüz inkişaf etmemiş. İnsan ekinde, kendi müdafaasına ve gıda tedarikine yarıyan müttekâmil bir âlet yok. Yaşamak için yiyecek tedariki lâzım. Şimdikinden çok büyük ve ıssız olan ormanlar, mahuf dağlar, iri ve vahşi ve insanı avlamağa hazır duran hayvanlarla dolu. Tabiatın, esrarı çözülmeyen korkunç hâdiseleri insanı daima dar beleyip ezmekte, toprak üstünde mahdud sahalara bağlanıp kalan insanlar yaşamak için bütün bu müşkül şartlarla didişmek zaruretinde. İnsanları birbirine bağlayan (İNSANLIK) fikri ise, belki bir tohum halinde bile dimağlarda görülmemekte. Buna rağmen yaşamak zarurî.

İşte bu iptidai devirde, aile ve kabîle his ve ananelerinin doğurduğu rabıta, bu insan küleciklerini birbirine bağlamıştır. O zamanın tabiat ve hayat şartları kendiliğinden ve insiyakî şekilde bu kabîle camialarını meydana getirmiştir.

Bu camialarda akıl, düşünce ve bugünkü cemiyetin doğurduğu melekeler henüz inkişaf etmediğinden onlar âdeta hisleriyle ve sevkî tabiiileriyle yaşayan ufaklık sürüler sayılabilirler.

Aklî ve düşüncenin doğurduğu melekelerle birbirlerine bağlanmayan ve yalnız cinsiyet meylinin, yiyecek tedariki, vahşi hayvanlara, hasım kabîlelerle, tabiatın tehditlerine karşı müdafaâ hissinin doğurduğu mecburiyetlerle birleşen bu sürülerin idaresi de akıl ve düşünceden ziyade hisleriyle hareket eden reislerin elinde bulunurdu.

Bunlar gıdalarını ekseriya avla temin ederlerdi. Av için müşterek hareket edilirdi. Değnek, taş gibi vasıtalarla yapılan av sırasında bu külecikler bir takım kurbanlar da verirler ve bu kurbanlar ihtimal ki o camia hakkını da, kendilerinde bir veya birkaçını alan yırtıcı hayvanlara karşı şiddetli bir gayz ve kin uyandırır, daha tedbirli ve daha şiddetli bir mücadele hissi doğurdu.

Bu toplu avcılık sıralarında umulmadık bir yerde yabancı veya unutulmuş diğer bir aile veya kabîle camiasıyla çarpışmak ta vardı. O zaman takip edilen tek bir ava hücum eden bu iki kütle arasında bir çarpışma olur ve bu defa verilen kurbanlar yiyecek tedariki ihtirasından ileri gelirdi. Kendisinden kurban veren tarafın bu seferki gayz ve kini mukabil tarafa teveccüh eder ve hasım tanınan ilk fırsatta intikam alınmak fırsatı kaçırılmazdı.

Tarihin henüz aydınlanmayan safhalariyle örtülü kalan bu kin ve intikam devreleri kimbilir kaç on binlerce sene böylece devam etmiş ve insanlarmın dimağında, ruhunda ve benliğinde hâlâ silinmiyen izler bırakmıştır ve belki insanın ilk kan dökmesi de bir kızı paylaşamamak yüzünden değil yiyecek tedariki gibi hayatî bir zaruretin verdiği kavga yüzünden meydana gelmiştir.

Bu devirlerde camianın kıymeti aile veya kabîlenin topluluğunda göründüğünden ve fert itibarıyla insanın kıymeti henüz zihinlerde tebellür etmediğinden, kendilerinden öldürülen bir adama karşı hasım aile veya kabîleden de bir adam öldürüldü. Cana can, kana kanla mukabele edilirdi. Bu devirlerde o zamanın insanlarını teşkil eden aile ve kabîlelerin; sönmiyen ve fasılasız devam eden karşılıklı birer kin ve husumet devresiydi.

İşte kan gütmeye âdeti insanın henüz hayvan gibi kaya kovuklarında ve mağaralarda yaşadığı bu devirlerde başlamıştır. Ve sayılamıyacak kadar uzun yıllar insanlar arasında kardeş kanı dökmek bir vazife sanılmış ve bu vahşet böylece devam edip gitmiştir.

Bilinmiyen bu uzun devirlerden sonra insanlar vatan tutmağa ve yavaş yavaş tek başına yaşayan köyler ve beldeler kurmağa başlamışlardır. İkametgâhların bu topluluğu insanlarda bu tek köy veya tek beldeye inhisar eden bir cemiyet zihniyeti yaratmağa başlamıştır.

Fertleri birleştiren aile ve kabîle bağları artık kıymetini kaybediyor ve yerine insanlık meylinin, sevgi ve itimattan doğan köy ve belde camiasına mahsus rabıtalara kaim oluyordu.

Bu devir aile ve kabîle camiası halinde yaşanan devirlere göre kemale doğru giden medenî bir devre sayılıyordu. Aile ve kabîle rabıtasının dar zihniyeti geride kalmıştı. Şimdi (BELDE) camiasını idare edenler herhangi bir sebeble dökülen kanları, kabîle zihniyetinin dar ve intikama dayanan kanlı

mukabelelerinden kurtarmaya çalışıyorlardı. Böylece şehir topluluklarına mahsus ve kabîle hayatına nisbeten geniş sayılan bir nizam ve bir adalet doğuyordu.

Bu devir insanda aklî ve düşüncenin faaliyete geçmeğe başladığını ve yalnız hisse ve sevki tabîîye uyarak yaşama devrinin geri kaldığını göstermektedir. Fakat on binlerce sene devam eden kabîle zihniyetinin doğurduğu kan gütmeye his ve âdeti insanların damarlarına o kadar derin işlemiştir ki cemiyet hayatına intibak edemiyenler ellerine geçen ilk fırsatta bu vahşî bozukluklarını meydana vurmaktan geri kalmazlardı. İnsanlar kabîle hayatından uzaklaşıp da (ŞEHİR) topluluklarını kurarak yaşamağa başladığı devirlerde de kabîle zihniyetinden doğan (KAN GÜTME) âdetinin devam etmesine şüphe yoktur.

* * *

Köy ve şehirlilerin birleşmeleriyle daha büyük kıtada insan cemiyetleri - Devlet - meydana gelmeğe başlayınca tek başına yaşayan şehir veya köy camiaları da geride kalmıştır. Daha geniş sahada müşterek düşünen ve müsterek yaşayan bu büyük insan cemiyetleri, rabtası yalnız bir aile veya bir kabîleye bağlı kalan kısa düşünceli (SÜRÜ) hislerini çok geride bıraktığı gibi, yalnız bir (KÖY) veya bir (BELDE) camiasına inhisar eden kapalı, mahdut cemiyetleri de geride bırakmıştır.

Aile ve kabîle camiasında yaşayan bir fert, kendini ancak o ailenin veya kabîlenin içinde yabancı hissetmez, yalnız o daracık muhitte imkân nisbetinde müstakil ve hür yaşama hissi duyar ve o muhitten ayrılınca yalnız kalmanın verdiği heyecan, telâş ve sarsıntı o fertte derin bir korku uyandırır ve yaşamak itimadını selbeder.

Tek bir köye veya tek bir şehire inhisar eden camialarda da müşterek yaşamak hissi ancak o köyün veya o şehrin muhitine bağlı kalır. O tek köyün veya tek şehrin adamı da muhitinden çıkınca yabancılığını ve yalnızlığını sezer ve her türlü istinattan mahrum kalır. Yaşama şartları, beldesinden ayrılan o fert için dahi, imkânsız görünürdü.

Köylerin ve beldelerin birleşmesiyle vücut bulan ve büyük bir mntakanın insanlarını birleştiren büyük cemiyetler (DEVLETLER) meydana gelince insanın hür ve müstakil yaşama hududu da çok genişlemiştir. Bu değişiklik ferde yaşamak için daha fazla kolaylık imkânlarını hazırlamış, daha emniyetli bir huzur ve refah teminine başlamış ve iptidai devirlerin binbir korku ve muhatara içinde geçen hayat şartlarını kökünden değiştirmiştir. İnsan şimdi bu geniş cemiyet içinde ailesinden, köy ve şehirden ayrılp da eskiden masal ve hulya kabilinden tasavvur edilen uzak ellere gitse gene kendisinde yabancılik sezmez. Çalışkan, dürüst, özü ve sözü doğru bir (VATANDAŞ)

bu geniş cemiyetin her tarafında rahat ve huzurla yaşama imkânından mahrum kalmaz.

Bittabi bu büyük cemiyetin de nizam ve ahengi, kaide ve rabtaları daha geniş hayat şartlarından doğarak meydana gelmiştir. (KABİLE) idaresinin dürüst, kaba ve kan dökücü âdetleri ve (TEK ŞEHİR) idaresinin yalnız kendilerine inhisar eden mahdut, dar ve sıkıcı tazyikli tabiatile ortadan silinmek ızdırarında kalmıştır.

Bugün cemiyet, müsavaten bütün vatandaşlara şamil (VAZİFE) ve (HAK), lar kabul etmiş, içtimai nizamı bozanlara da gene aynı müsavat dairesinde bir takım tazminat ve cezalar koymuştur.

Gene bugünkü cemiyet kendi mensuplarına geniş bir sahada yaşama imkânını hazırlamasına ve huzur ve refah temin etmesine mukabil içtimai nizamını bozanlara ceza verme, hakkını da kendi üzerine almış, eski ve iptidai devirlerin devamlı bir kin ve nifak doğuran (KENDİLİĞİNDEN CEZA, LANDIRMA) usulünü kökünden söktüp atmıştır.

Bugünkü medenî cemiyetin temin ettiği bütün nimetlerden istifade eden fert mukadderat ve taliini cemiyetin nizam ve kaidelerine bağlamıştır. Bu büyük ve medenî cemiyet içinde (AİLE) ve (KABİLE) zihniyetinin dar ve mahdut dairesine benliğini kapayanlar mensup olduğu cemiyete karşı yabancı, faydasız, kısır ve hattâ muzır bir vaziyet almış olurlar. Bu dar telâkki içinde yaşamak cemiyetin hakiki rabtalarından ve sevgilerinden uzak kalmak, aile ve kabîle zihniyetinin hodsbinliği içinde boğulmak ve binnetice bugünkü medenî cemiyet hayatına intibak edememek demektir.

Gene aile ve kabîle zihniyetiyle hareket ederek herhangi bir saikle vuku bulan bir adam öldürme vakasına karşı, cemiyetin ceza vermek hususundaki kudret ve nizamına kulaklarını ve şuurunu kapıyarak bilmukabele suçlunun ailesi efradından birini öldürmeğe kalkmak, eski ve iptidai devrin ananesini yaşatmağa çalışmak demektir. Bugünkü medenî cemiyete karşı açık bir ihanettir.

* * *

İşte Büyük Millet Meclisimiz, yukarıda bahsettiğim kanunu kabul etmekle Vekiller Heyetinde bunun, münferit dahi olsa, Türk yurdunun bazı mahdut sahalarında tatbikine teşebbüs etmekle, insanlığın ta mağara devri hayatından kalan bu kötü âdeti artık yaşatmamak ve varsa bu geri ve iptidai zihniyetteki adamları ıslah etmek ve cemiyeti bunların zararından korumak istemiştir.

* * *

Şimdi, bu kanunun Çoruh vilâyeti ile olan alâkasına geleyim:

Artvin, Yusufeli, Şavşat, Bortça ve Hopa kazalarından mürekkep olan vilâyetlerimizin yalnız Hopa kazasında bu kanunun tatbiki tensip edilmiştir.

Hopa kazası buna lâıyk mıdır?

Buna adliye kayıtlarını tetkikle cevap vermeğe çalışacağım.

Hopa evvelce Rizeye bağlı olduğundan eski kayıtları gözden geçirmek mümkün olmadı. 937 senesi ile 938 in mayıs ayı nihayetine kadar Hopadan Artvin ağır cezasına gelen katil ve katil kasdiyle yaralama vakalarını ve sebeblerini aşağıdaki cetvel sarahaten-göstermektedir:

Sıra No.	Tarihi	Suçun Nevi	Sebebi
1	7.9.936	Adam öldürmek	Kardeşini öldüreni intikam kasdiyle öldürmek
2	18.9.936	"	Tarla suyu akıtmak yüzünden
3	21.10.936	Öldürmek kasdile a. dam yaralamak	İstedığı kızın verilmemesinden
1	0.0.937	Adam öldürmek	Maktulün karısını almak istemek,
2	22.2.937	İki adam öldürmek	Kavgaya sebebsiz müdahale ile asablaşmak yüzünden
3	1.3.937	Adam öldürmek	İstenilen bir kız yüzünden
4	4.5.937	" "	Mahcuz bir eşeğin götürülmesi yüzünden
5	8.9.937	" "	Kız kardeşini kaçırmak ve gayri meşru yaşamak teklifi yüzünden
6	17.10.937	" "	Ev ve bahçe ihtilâfından
7	18.12.937	Adam öldürmek kasdiyle yaralamak	Fâsid bir maksatla evine girme şüphesinden
1	3.1.938	İki adam öldürmek ve bir yaralama	Bir değnek vurulması yüzünden
2	12.1.938	Adam öldürmek	Ev ve tarla ihtilâfından
3	29.1.938	Adam öldürmek kasdiyle yaralama	Çıraklıktan çıkarılma yüzünden
4	17.2.938	Öldürme kasdiyle yaralama	Bahçe yolu ihtilâfı yüzünden
5	8.3.938	Adam öldürmek	Kız isteme yüzünden
6	8.4.938	" "	Mal ihtilâfı yüzünden

936 yılındaki bir vakayı istisna edersek 937 yılı ile 938 mayısına kadar olan vaziyet bu kazanın çok lehinde ve iftihar edilecek bir şekildedir. Hemen insanın diyeceği geliyor ki çok şiddetli ve ağır hükümleri ihtiva eden bu kanunun Hopaya teşmili acaba yanlış bir görüş neticesi midir?

7.9.936 da ika edilen bir katil vakası olmasaydı bu yanlışlığı kabul doğru olabilirdi. 7.9-936 daki vaka kan gütme ananesinin bütün vâsıf ve unsurlarını gösteriyor. Şüphe üzerine tevkif ve mahkemece beraat ederek tahliye edilen biri — ki bugün için kanun nazarında masumdur — maktulün kardeşi

ve kabilesi tarafından öldürülüyor. Hopalıların bilinmesi muhtemel olan bu iki aile veya kabileyi istisna edersek Hopayı bu kötü itiyattan kurtulmuş sayabiliriz. Esasen birkaç ailenin bu kötü itiyadı, bütün bir kaza halkına teşmil edilemez. Hopa, hayat, yaşayış, medenî görüşleri kavrama, fikir terbiyesi itibarile çok iyi tezahürler yaratan bir mntakadır. Temiz giyinmek, güzel ve tatlı konuşmak, centilmence hareket etmek bura halkının şiarıdır. Bu hal karşısında kan gütme gibi geri bir âdetin, mahdud bir kaç aileye dahi inhisar etse, bu mntakada görülmesini gönül istemiyor.

Şu kadar var ki aradan birbuçuk seneyi mütecaviz bir zaman geçmesine rağmen bu katlin mukabil bir tezahürü görülmemesi çok hayırlı ümitler vermektedir. Nahiyelerine ve köylerine varıncaya kadar iyi düşünen ve Cumhuriyetin faziletli rejimini kavrayan Hopa kazası halkı arasından gene tesadüfen böyle kan gütme âdetini güderek bir fenalığa cüret edecek iptidai kafalı biri çıkarsa, eminim ki, bütün Hopalıları bunu nefretle karşılayacak ve müttefikân bu hareketi takbih ederek temiz hislerini göstererek ve bu tezahürlerle eğer varsa, içlerinde fena meyil besliyenlerin bu niyetlerini söndürmeğe çalışacaklar ve Türk camiası içinde, artık insanlığın mağara devrinden kalma (AİLE) ve (KABİLE) zihniyetini gütmenin yeri olmadığını tebarüz ettirecek ve (Türkiye cumhuriyeti dahilinde iptidai aile ve kabile rejimi güden yok, ancak Türk var ve Türk vatandaşı var) diye bağracaklardır.

20 Mayıs 938

Hakkı SUNATA

Çoruh Muddeiumumîsi

Çoruhun millî oyunlarından;

Düz Horon

Nota alan: Şeref Canku

8. Orla

8.

8. Çabuk

"Hoplama"sı

8. Ağır

8.

8.

Her oyunun hoplaması vardır. Hoplama, figürlerin çabuk ve kıvrak yapılması demektir. Hoplamasında değişiklik olmıyan havalar aynen fakat süratli icra edilir.

Havva Bacı

Yazan: Dr. C. ALPER

Geçenki dergimizde, imece bahsinde "köylerimizde" Türk kadını, bugün olduğu gibi, dün dahi kafes arkasında gizli kalmamış, millî kütle içinde daima faal bir unsur rolünde kalmıştır,, demiştim. Bu dergimizde de bu hakikatin canlı bir örneğini vermek istiyorum:

Havva Bacı.

Havva bacı büyük harpte, Oltu dağında siperlere sırtı ile cep-hane ve su taşıırken şarapnelle elinden yaralanan Çoruhlu bir Türk kadınıdır.

Yusufoelinin Çorgenz köyün - den Köroğullarından İbrahim kızıdır. Sağdır, 60 yaşlarında - dır. Bir oğlu ve evli iki kızı var - dır. Artvinde evlere su taşımak ve hizmet etmekle geçinir. Fotoğrafında görüldüğü gibi sol eli sakattır, parmakları yarı yarıya dökülmüştür.

Menkibesini kendisinden din - liyelim:

(Muharebe başkayak, iyi bil - miyorum amma, iki üç ay kadar

bir şey olmuştu. Düşman Oltu dağlarına kadar gelmişti. (Kocam Sarıkamış taraflarında Allahüekber dağında muharebede idi. Çocuklarıma erzak bulmak için Çorgenzden Tortuma gitmiştim. 'Orada İspirli' kadınlar askerlerimize

Havva bacı

erzak götürüyorlardı. Ben onlara katıldım. Erzaki askerlere verdik. Askerlerimize cephane de fazım dediler. Oltuya döndük, oradan da cephane yükledik, götürdük. Üç sefer yaptık. Dördüncüde üç kadın, bir erkek, bir de ben en arkada olarak tam askerlerimizin bulunduğu yere gelmişlik. Arkamızda cephane kollarımızda da su testileri vardı. Bir şarapnel patladı. Kolum birden bire yanıma düştü, elimden yaralanmışım. Erkeğin kolu kopmuş, üç kadın paramparça olmuştu. Binbaşı geldi. Elimi başımdaki çar ile bağladı, beni Oltuya yolladı. Kısık deresinde hastane vardı. Sertabibin yanına götürdüler. Ali ile Süleyman adlarında iki asker parmaklarımı makasla temizlediler. Yaramı sardılar. On beş gün orada yattım. Bir sabah birdenbire hastane boşandı. Bir çokları kaçtı. Ben ve benim gibi birkaç yaralı kaldık. Ruslar bizi teslim aldılar. Daha üç ay hastanede kaldım, iyi oldum, köyüne döndüm. Oltuda kaldığım zamanlar köydeki çocuklarıma muhtar bakmış. Bu, Durak oğullarından Osman oğlu Topal Alidir, şimdi sağdır. Köyüne döndüğüm zaman dört oğlundan üçü ölmüştü. Açlıktan öldü dediler. Onbeş yaşında olan büyük oğlumu Ruslar esir alıp götürmüşlerdi. Mezreadaki levim bütün mezrea evlilerle beraber Ruslar tarafından yakılmıştı. Köydeki evim de. Komşumun evinde barındım. Neden sonra Ruslar geri gittiler. Kocam ise bir daha dönmedi. İşittik ki Allahilekberde kalmış.)

Anlattığına göre ne kocasından ve ne de elinden aldığı bu yaradan kendisine bir şey verilmemiş. Ne çare ki, ne binbaşının, ne sertabibin adını bilmiyor.

Bu kahraman anayı konuştururken hatıramda, gene büyük harbin ilk günlerinde Murgula yapılan taarruzda, zannederim, Ayşe adındaki bir genç gelinin cepheye erzak ve cephane taşıyan kadın arkadaşlarından ayrılıp siper atladığına, silâha sarıldığına ve bir zabitanı bunu zorla siperden çıkartıp geri gönderdiğine dair bir zamanlar dinlediğim bir harp hikâyesi canlanır gibi oldu.

Atatürk inkılabı münevveri, hemen hepsi isimsiz birer kahraman olan birçok Türk kadınlarını bulup çıkarmak, menkibelerini derlemek ve inkılâp müzemize bir (Türk kadınları kahramanlık tarihi) hediye etmek borcundadır. Halkevlerimiz bunu temin etmelidir.

C. ALPER

ETÜTLER:

Murgul Bakır Mağdeni *

I — Coğrafi vaziyet:

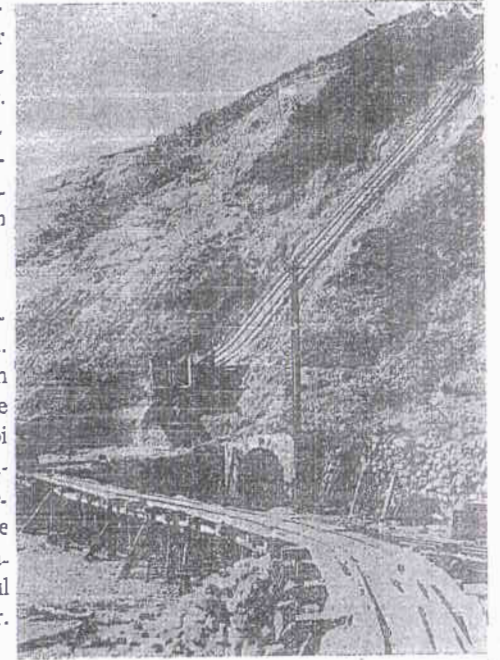
Murgul maden yatakları Çoruh vilâyeti dahilinde, hemen hemen Artvinle Hopa arasında, Adurça deresinin sol vadi yamacında kâin olup şimalinde bulunan İskep köyünden bir kaç dakika mesafededir. Cenubu şarkısında Tiryal dağı yükselmektedir. Murgul çayından mesafe hattı müstakim itibariyle 2,7 Km. yi geçmez. Hayli harap olmuş izabehane Murgul çayının sağ kenarında Adurça deresinin karıştığı yerin altındadır.

II — Nakliyat şeraiti:

Ocak izabehaneye 2,4 Km. uzunluğunda bir havaî hat ve ayrıca 9 Km. tulûnde bir şose ile bağlıdır. Hopadan Borçkaya 36,5 Km. umumî şose ve Borçkadan Madene kadar, (Harbi Umumiîden evvel orada çalışan İngiliz şirketi tarafından inşa edilmiş olan) 18 Km. uzunluğunda bir şose mevcuttur. Bu şose evvelâ 2 Km. kadar Çoruh vadisi ve bilâhare Murgul çayının sol vadisini takip etmektedir.

III — Oroğrafi:

Maden sahası küktürt dağı, Kerçendağ ve Tiryaldağ tepelerinden mürekkep olan Pontik silsilesinin şimali şarkı müntehasıdır. Başlıca yatak olan Çangaranın Aflormanını elyevm açık işletme ile kısmen kaldırılmış, kısmen moloz kütleleriyle örtülmüş olan ve Tiryal dağı ve Kerçendağın şimali garbî kollarından birinde bulunan ve Tiryal tepesinden uzaklığı 4,6 Km. yi geçmiyen muazzam bir kaya teşkil

Murgul bakır madeni

(*) Sene 3. Sayı 2. Nisan 1938 M. T.A. Dergisinden.

etmektedir.

Bu kol şimali garbî istikamette Murgul çayına kadar uzanır ve bu çayın Lebiskur su ve Adurça su isimlerini taşıyan iki kolu arasında taksimi meyah hattını teşkil eder.

IV — Umumî jeoloji:

Erüptif ve ezümle Effüsif sahreler ve tüfleli tekml sahanın karakterini vücuda getirir. Bunlar Kükürtdağ - Tiryaldağ yüksek silsilesinin şimali şarkî kolları arasındaki senklinalleri doldurmuşlardır. Ancak derin vadilerde bilhassa Murgul vadisinde ve tepelerde rüsubî teşekküller görülmektedir. Nitekim Tiryal tepesinin ayağında dimdik, kuvvetli metamorf mermere benziyen kalker vardır. Bu kalkerler "Hippurites Turgida Rolland du Roquan," ve alt Senona has olan diğer Hipporitleri ihtiva ederler. Buradan 6 Km. kadar şimalde Murgul çayının sağ kolunu teşkil eden Kokolet su vadisinde bu kalkerlerin üzerinde, "Echinocorus Gibbus Lamarck," ve "Varfonticule Arnaud," fosillerini muhtevi bulunan yani üst Senona mensup olan marnlarla killi sistler yapmaktadır.

Bu teşkilâta Murgul çayının kolu olan Poroset vadisinin yukarı kısmında da rastlanmaktadır, halbuki daha şimalde nümülitli eosan kalkerler görülmektedir. Murgul vadisinde izabehaneden daha aşağıda münhasıran esas itibarile marn, gre, killi sist, killi ve kalkerli grâler, killerden ibaret eosan teşkilâtı göze çarpmaktadır.

Dasit örtüleri, Augit - Andesitin gank ve stok şeklindeki tedakülü burada az bulunmasına mukabil Murgul vadisinin en aşağı kısmında 3 Km. kadar uzunlukta andesitler ve tüfler büyük bir rol oynamaktadır.

Ocaklar sahası ve civarında münhasıran erüktif, bilhassa effüsif sahrelere rastlanmaktadır ve bunlar Pontus dağları silsilesinin şimali garbî kolları arasındaki senklinaller dahilinde büyük bir sihan ihraz ederler. Sahanın en yaşlı sahreleri olan Kvartzdiyorit ve diyabaslara ocaklardan oldukça uzakta, bilhassa Kükürtdağın yüksek kısımlarında tesadüf edilmektedir. Bilhassa Kvartz porfilleri ile felsit porfilleri kretaseye mensuptur.

Eosene ait effüsif sahreler arasında andesit ve dasitler en büyük vüs'ate malikdir.

V — Yatakların hususî jeolojisi:

Ocak sahasında hâkim olan andesit ve desitler bir çok yerlerde silisleşmiş geniş mntakaları ihtiva etmektedir. Böyle hydrothermal istihalelerle hasıl olan ve ekseriyetle politle empegne olmuş talî kvartzit stoklarına Cangara mntakasında, Adurça vadisinde, bilhassa bunun sağ yamacında Kızılkaya ve Atmeydan mahallinde, Lebiskur vadisine bunun kol vadilerinde rastlan-

maktadır. Abataja salih bakır cevheri zuhuratı şimdiye kadar yalnız Cangara ve bunun yakınında açılmıştır.

Cangara civarında, yeni Cangara, Sosveni, Satap ve Kuşkaya'da satıhta at nalı şeklinde bir kemer halinde görülen talî kvartzit WSW-ONO istikametli ve cenuba doğru 15.25 derece yatımlı küçük bir fayın tabanıdır.

Bu fayın boyunca vukua gelen tek tonik hareket neticesinde kvartzit çok parçalanmıştır. Bu suretle husule gelen büyücek blokların aralarında ağılebi ihtimal silisleşmenin sebebi olan mahlüllerle aynı magmadan gelen sıcak su menbalarından, kvartz, pirit ve kalkopirit birlikte teressüp etmiştir. Bunun neticesinde hakikî cevherlenmiş breş, bir nevi (Stocwerk), meydana gelmiştir. Bunun maktai cevherlenmiş kvartz damarlarının az çok kaba bir sebebsizliği manzarasını göstermektedir. Cevher başlıca kvartz damarlarında yerleşmiştir. Damarların sihanı birkaç milimetre ile 10 Cm. ve bazan da ondan fazladır.

Kvartz damraları arasındaki silisleşmiş köşeli kvartzitin blokları . bu bloklarda donuk beyaz talî kvartz içinde dasitin iptidai şeffaf kvartz Dihexaeder billürleri kabili tefriktir. . umumiyet itibarile hafif surette gayet ince pirit kristalcikleri Empregne olmuşlardır. Umumiyetle bakır muhteviyatı sebekenin ilimikleri dar olduğu nisbette yüksektir. Bazan pirtin fazlalığından, cevherleşme kesif olmasına rağmen, tenör alçaktır.

Başlıca cevherler arasında en ziyade hâkim olan pirit ve kalkopirittir. Bazan oldukça bol miktarda bronite de rastlanmaktadır. Bronit mikroskop altında "Ascendant," olduğu anlaşılıyor. Çünkü muntazam bir halde mevzu olarak kalkopiritle kalkozinin (Entschung)larını ihtiva eder. Bundan başka bu iki mineral bronitin yerine kaim olmaktadır. Ekseriyetle ince zarflar halinde kalkopiriti ve broniti kaplıyan (Covelline) ağılebi ihtimal ekser bakır yataklarında olduğu gibi (Descendant) mahiyettedir. Başka primer cevher olarak bazan cüz'î miktarda blende de bulunur.

Okside cevherler çok az miktarda malâşit, azurit, kuprit ve chrysokoll şeklinde bulunmaktadır. Bunlar Cangaranın tavan kısmının bazı yerlerinde kuvvetle tehallül etmiş olan sahreyi empegne etmekle ve bunun gayri muntazam damarlar halinde içinden geçmektedir. Bu okside cevherlerin hiçbir işletme ehemmiyeti yoktur.

Murgul cevherinin bakır muhteviyatı eser miktardan yüzde 13 e kadar tehallül eder.

Cenuba doğru faya yaklaştıkça gayet salâbetli talî kvartzit kaybolur. Buradaki sahre pek gevşek olduğundan kazma ile kabili istihsal ve esas itibarile selisit, kaolin, ve fazla piritten mürekkeptir. Bu sahreler az çok cevherlenmiş normal kvartz parçaları ile adeselerini havidir. Bazan bu adeseler, yüz-

de 12 ye bakırı muhtevi priti ve kalkopirit halitalarından mürekkep birkaç metre kalınlık arzederler.

Harbi umumiden evvel yapılan açma ameliyatı ve elmas sondajlarının verdiği neticelere göre, Cangara yatağı gayri muntazam bir stok şeklini hazırlar. Bunun hududu abataj bakımından esas tutulan bakır muhteviyatına göre tehaliif etmektedir. Abataja elverişli olması için asgarî bakır muhteviyatını yüzde 2 alırsak Cangara stoku, plânın gösterdiği veçhile, gayri muntazam, şark - garp istikametinde uzanan (uzunluğu 250-300 M, genişliği 150-180 M, sihanı 35.85 M.) bir adese şeklindedir. Şimalde cevher tedricen steril kvartzite tehavvül eder, garpte stok 7 M. kadar kalınlıkta abataja gayri salih cevher mıntakası ile Sosveni 2. stokundan ayrılmıştır. Cenupta cevherleşmenin hudutları, şimdiye kadar bir tek galeri fayn tavanındaki erüktif sahreye vardığından, belliydi.

Aynı karakterde cevherlenmiş ve abataja elverişli kvartz breşleri Satep ocağında (bu ocak 400 metre Cangara stokunun merkezinden uzaktadır) ve ayrıca alt ve üst Bognari ocaklarında bulunmaktadır. Fakat taharri ameliyatı bu stokların ehemmiyeti hakkında mütalea beyan edecek derecede ilerlememiştir.

VI — Cevher ihtiyatı ve tenörü:

Bir dereceye kadar itimada değer surette cevher ihtiyatının hesabı, yalnız Cangara ve Sosveni stokları için mümkündür. Satep, alt ve üst Bognariye gelince istikşaf ameliyatının azlığından - velev takribî olsun - ihtiyat hesabı imkânsızdır.

Cangara ve Sosveni için Harbi Umumiden evvel alınan plânda gösterilen cevher stokları hududu - bu galeriler, kuyular ve elmas sondajlarıyla tesbit edilmiştir. - esas tutulursa, kesafeti 2,9 hesap edilerek, Cangara stoku için 3.811.000 tonluk, Sosveni için 274.000 ve ceman yekûn 4.085.000 ton elde edilir.

Enstitüce yapılan tetkikat, şimdi yanına varılabilen yerlerin hepsinde plânda gösterilen cevherleşme hududunun hakikate uygun olduğunu meydana çıkarmıştır. Binaenaleyh, halen yatağın yanına varılmıyan veya araştırılmaların sondaja münhasır olduğu kısımları için, plânda gösterilen hudut doğru olarak kabul olunursa fazla nikbinlik olmaz.

Tenöre gelince: Enstitü nümune işini geniş mikeyasta tutarak sathı arz işletmelerinden 145, yeraltı işletmelerinden 225 nümune aldırılmıştır. Birincileri mümkün olduğu kadar mütesavi surette açık imalât üzerine tevzi edilmiş lâğımlarla alınmıştır. Her lâğımdan 200 Kg. ilâ 2 T. cevher çıkarılmıştır. İkinciler her ikisi arasında 2 metre boşluk bırakılarak yapılan (2 M. x 0, 10 H. x 0,05) eb'adında ufki tranşe nümuneleriydi.

Stok dahilindeki mıntaka için tranşe nümunelerinin vasatî tenörü yüzde 3,01 kenardakiler içinse yüzde 2,18 - 2,59 dur. Açık imalâtın alınan nümuneleri ise Cangaranın şark kısmında vasatî tenörü yüzde 2,61, garp kısmında yüzde 2,96, şu halde Cangara için umumî vasatî yüzde 2,29 dur. Sosçeni içinse anormal derecede yüksek tenörlü birkaç nümune hazfedilerek yüzde 2,23 bulunmuştur. Yukarıda bahsedilen cevher miktarları gözönünde tutularak Cangara ve Sosveni için vasatî tenör yüzde 2,75 tir. Buna göre mecmu bakır kütlelerinin 112.400 T. hesap edebiliriz. Mukayese için şunu söyleyelim ki eski işletme devrinde ham cevherin vasatî tenörü yüzde 2,75 - 3,00 idi. İhtiyaten Cangara ve Sosveni stokları için yüzde 2,5 nisbetini kabul edersek bakır kütlesi 102.300 T. olur.

Bu miktara Satep Aşağı ve yukarı Bognarinin ihtiyatını ilâve icap ederse de halihazırda bunların hesabına yarıyacak esaslardan hiçbiri mevcut değildir.

VII — Maden hakkında tarihî malûmat:

Tiryal dağının cenubu garbî yamacında birçok yerlerde bulunan curuf, buralarda eskiden bakır madenciliği yapıldığını göstermekte ise de, sistematik araştırmaya ancak 1898 de Cangar yatağında ve civarında başlanmıştır. binnetice, Caucasus Copper Company kurulmuş ve Cangara stokuyla etrafındaki yatakların tetkikine 1903 yılına kadar devam edilmiştir.

Cangara yatağı 38 şakulî, 29 ufki, 16 mil sondajla tetkik edilmiş ve ayrıca bir çok kuyu ve galerilerle açılmış ve sebataj için hazırlanmıştır. Cem'an yekûn yirmi milyon altın ruble sermaye yatırmış olan şirket - o zamanki konsantrasyon tekniği bu cins cevheri işletmeğe müsait olmadığından - büyük müşkülâta maruz kalmıştır.

Şirketten evvel yatağın en zengin kısımlarını abataj yapmak suretile çalışan ufak madenciler tavuklamayla ayırma tarzından iyi netice almıştır. Şirket ise araştırmanın başlangıcında tavuklamanın imkânsızlığını anlamıştı. Bunun üzerine doğrudan doğruya izabe, suyla mihanikî yıkama, miknatîsi ayırma, Elmore metodu biribiri ardınca tecrübe ve nihayet gene suyla mihanikî yıkama usulüne avdet etmiştir. Bu tesisatta sallanır tablalar en mühim rolü oynuyordu, Cevherin kvartz ile iltisakı yüzünden çok şlam hasıl olduğundan suyla mihanikî yıkama usulünden istenen netice alınamıyordu. Ancak Harbi Umumînin başlamasından az evvel inkişafının ilk safhasını geçiren flotasyon metodundan bilistifade konsantratörden çıkan isteriller yeniden muamele edildikten sonradır ki reküperasyon yüzde 80 e kadar çıkmıştır.

İlk konsantratör ve izabehane 1902 yılında işletilmeğe başlanmıştır. 1905 senesinde bir milyon altın rubleye balığ olduğu söylenen büyük bir miknatîsi ayırma tesisi ocağın yanında kurulmuş, fakat bu usul hiçbir ne-

tice vermediğinden üzerinden daha bir sene geçmeden yıkılmıştır. Bunun üzerine Murgul vadisindeki eski konsantratörün daha yukarısından yeni ve ondan daha büyüğü inşa olundu. Buna rağmen istihsalât miktarı ümit edilen dereceyi bulmamış ve 1907-1914 senelerine ait aşağıdaki cetvelin gösterdiği gibi ancak batı olarak artmıştır:

1907 de 94, 1908 de 440, 1909 da 790, 1910 da 1700, 1911 de 2280, 1912 3160, 1913 de 3430, 1914 de 4100 ton. (Yalnız birincisine kadar.)

İşletmeye 1917 senesinde tekrar başlamak için yapılan kısa bir tecrübe-den sarfınazar edilirse, maden 1914 senesinin birincisinin ayındanberi met-rük kalmıştır.

VIII — İşletme:

Cangara stokunun zengin kısımlarında yeraltı işletmesi için denemeler yapılmışsa da - bu cümleden olarak bir katta 6-7 M. genişlikte, 36 M. ye kadar uzunlukta ve 2,5 yükseklikte birnevi kamara alınmıştır. . Cevherin kısmı azamı daha Harbi Umumîden evvel açık işletme ile istihsal edilmişti. Bunun için mill - hole usulü tatbik edilmiştir. Malûm olduğu üzere bu usule açık ocağın tabanı bir çok keleklerle daha alttaki (Förderhorizont) nakliyat servisine bağlıdır. Çıkan cevher bu keleklerden boşaltılıp havaî hat tahmil istasyonunun yanındaki konkasöre sevk edilir. Havaî hat takriben 120 M. ye kadar ufaltılır.

Cevherin yatağı üzerindeki tabakatin kısmı azamı dasitin tahallüsünden ileri gelmiş ve kalmığı Cangara civarında 6-15 metre kadardır.

Bir ton cevher başına takriben 0,6 M. mikâbı moloz hesap olunabilir. Harbi Umumîden evvelki son senelerde bu topraklı fakat çok salâbetli kafa büyüklüğünü geçen yuvarlak blokları havi olan molozun kaldırılması için, hidrolik usul tatbik edilirdi. El ile kaldırılması kıyasen maliyet fiyatı bu suretle bir hayli indirilmişti. Örtü tabakaları sert sahrelerden mürekkep olduğundan dinamit kullanılarak moloz elle veyahut ekskavâtörle, adamla sürülen vagonetlere doldurulur ve moloz harmanına dökülürdü.

Az ehemmiyeti olan step işletmesini bir tarafa bıkarırsak, geriye 3 açık işletme kalır: Şarkî Cangara, garbî Cangara ve Sosveni. Bunlardan birincisinin tabanı şimdiki esas nakliyat galerisinden 8 M. ikincisinin ki 14 M. kadar yüksek ve üçüncüsünün ki ise 12 M. derinde mevzudur.

Harbi Umumîden evvel açık işletme etâları yalnız 2, M. irtifa ve 2.M. genişlikte yapıldı. Muzayik hava ile yapılan ve az devam eden tecrübelerden sonra elle elemenin daha ucuza mal olduğu neticesine varmışlardı. (Delikler yalnız 1,2 - 1,5 M. derinlikten idi). Şimdi daha büyük abataj etajları ve ona göre daha derin lâğım deliklerinin tatbiki suretile mihanikî delmenin herhalde elle yapılmadan daha aza mal olacağı muhakkaktır.

IX — Konsantrasyon ve izabe:

Son yirmi sene zarfında flotasyon tekniğinde vücuda gelen fevkalâde terakkîyat sayesinde Murgul cevherinin konsantrasyon evvelkine nisbetle oldukça sadeleşmiştir.

Esas itibarile kvartz, pirit ve kalkopiritten mürekkep ve Murgul cevheri-ne benziyen milyonlarca ton cevher son senelerde bir çok porfir bakırı (porphyr Copper) ocaklarında flotasyonla konsantre edilmişlerdir.

Enstitü tarafından 1935 yılında flotasyon tecrübeleri için alınan vasatî nümunenin tahlili aşağıdaki neticeyi vermiştir.

Cu 2,45% S 2,2% Ag 24, g/t
Fe 9,1 % Bakiyye 75,2 % Au 0,27 g/t

Evvelki işletmeden elimize geçen bir raporda konsantratöre verilen cevher için atideki terkip görülmüştür:

Cu 2,75—3,00 % S 10,0 %
Fe 7,00—9,00 % Al2, 030,7 %
Si 02, 65—72 As—Sb—Zn—Ag—Au=0,5 %

Selektif flotasyonla yapılan tecrübeler yüzde 8,9 konsantre randımanı ve yüzde 92 konsantrelerdeki bakır röküperasyonu neticesini vermiştir. Konsantrelerin terkihi aşağıya yazılmıştır.

Cu 25,8 % bakiyye 3,4 % Al2 0,3 0,7 %
Fe 30,0 % Cao 1,2 % As 1,24 %
S 34,55 % Mgo 0,1 % Ag 17 G/t
Au 1,55 g/t

Flotasyon tesisatının şeması çok sadedir: Seri halinde ve kapalı devrede (1/2") luk "Symons,, eleklerle işliyen iki adet "Symons,, değirmenle cevher asgarî (1/2,,) a kadar kızılır. Mal bilâhare kapalı devrede birer Dorr klasi. filkatörle çalışan bilyalı değirmenlerde iki yüz "mesh,,lik bir elekten asgarî yüzde 94 geçebilecek kadar öğütülür. Değirmenlerden çıkan mal teksif edildikten sonra kabaca flotasyon hücrelerine gönderilir. Bu tesisatın konsantreleri de diğer hücrelerde yeniden tasfiyeye tabi tutulur. Musaffa mal üstüvanî süzgeçlere sevk olunur.

Flotasyon tesisatın kabiliyeti 24 saatte bin ve yahut bin beş yüz ton ham cevher olacağına göre günde 23 veya 24,5 ton bakır havi 89 veya 133 ton konsantre meydana elecektir.

Flotasyon konsantrelerinin işlenilmesine mahsus olmak üzere tesisi düşü-nülen izabehanenin şeması da son derece sadedir. Konsantrelerin grilagein nazarı dikkate alınmıştır. Bunlar süzeçten eldikleri halde lüzumu kadar me-zup ilâvesile kömür tozuyla yakılan 5,5 M. X22. 9 ebadındaki bir Revelber fırınına sevk edilir.

Symons değirmenlerinde asarî 1/211 a kadar ufaltılan ham cevherlerden lüzumu kadar hamızı mezûp olarak reverber fırınında kullanılır. (Kalker ilâve edilmez.) Gazlarla fırını terkeden hararetin bir kısmı bir kazan ve Rejeneratör kameraları vasıtasile yeniden istifade edilir.

Ham konsantrelerin izabesindeki başlıca fayda: sıcak "Grillé", konsantrelerin naklindeki zayıat ve mahlûlleri meneder. Bundan maada konsantreler reverber fırınına râtip olarak doldurulduğundan fırın içinde duman tozlarının uçmasından mütevellit zayıata hemen tamamen mani olunur.

Tabiatıyla (matte) in bakır tenörün ham konsantrelerin izabesinde oldukça daha alçak (yani yüzde 55 yerine takriben yüzde 30) olacağından konsantrasyon ameliyatının daha mühim kısmı konvertissör içinde yapılacaktır. Fakat bu da nihayet hiçbir mahzur teşkil etmez. Zira konvertissör içinde fazla müddet devam eden ameliyat, bakırdaki mevaddı ecnebiyenin daha iyi ayrılmasını temin eder.

3. M. kutrunda ve 5.0 M. Tülünde ufki bir konvertissör kullanılması tek. lif olunur. Bakırın altın ve gümüş tenörü cüz'î olduğundan (Blister bakır ton başına takriben 240 Gr. gümüş ve 6 Gr. altın ihtiva edecektir.) Elektroliz usulü mevzuubahsedilemez. Bundan dolayı izabehanedede Blister bakırının Standard bakırına tahvili bir tasfiye fırınında yapılacaktır.

Flotasyon tesisatının günlük veriminin bin ton veya binbeş yüz ton ham cevher olmasına göre yıllık bakır istihsalâtı 7500 veya 11000 ton olacaktır.

Ernst ZIMMER

ÖKSÜZÜM

Bu sabah bu akşam gecem gündüzüm,
İçimde bir feder, yüzümde hüznün,
Anasız, babasız, yarsız, sevdasız,
Ben gurbet ellerde öksüzüm.

* * *

Gün gelir, gün geçer ağlarım sessiz,
Ana, bak me oldu bu elde sensiz;
Sevgiler öldü de kaldı keşensiz
Yaşarken mezara dalan öksüzüm.

* * *

Bu yıl da murada vermedim diye,
Bağımdan gonçe gül dermedim diye,
Yazıma karşılık vermedin diye,
Rüzgârla haberler salan öksüzüm.

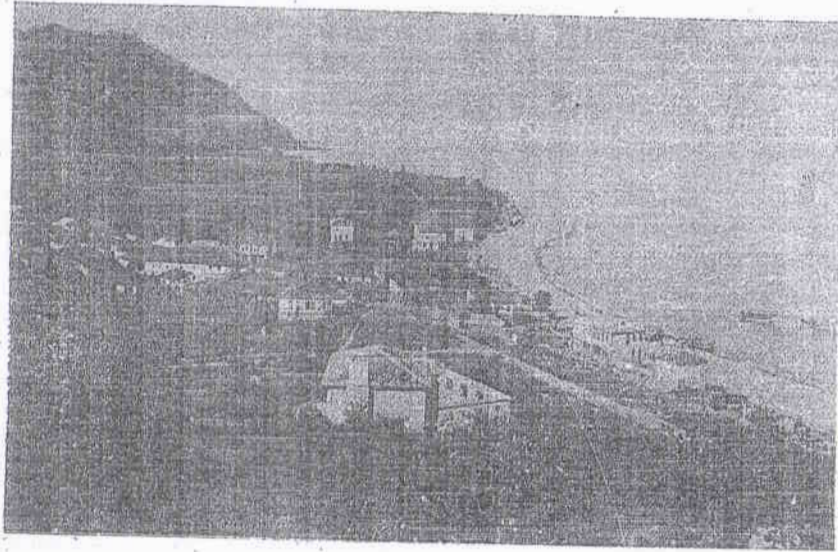
* * *

Bu sabah bu akşam gecem gündüzüm,
İçimde bir feder yüzümde hüznün,
Anadan, babadan, pardan, sevdadan,
Çileli payımı alan öksüzüm.

Cemal BORA

Örnek Muhtar

Yazan: Dr. C. ALPER

Arhaviden bir görüntü.

Köy muhtarlığı devlet teşkilâtının ilk basamağı, cumhuriyet idaresinin muhtarı da hükûmet ve halk kuvvetini nefsinde mezceden bir unsurdur.

Halkın, hususî mülâhaza ve menfaatlerin tevli ettiği gayretkeşliklere tabi olmadan, umumî menfaati gözönüne almak suretiyle köy muhtarlığına seçeceği şahıs, muhakkak ki köy halk yığınının enerji muhassası olur. Bu

muhtar bir taraftan hükûmet otoritesinin hakikî mümessili, bir taraftan da halk idaresinde söz ve oy sahibi olan halkın vekilidir.

Cumhuriyet idaresinin köy kanunu, köy idare ve kalkınmasını mizacını bu kanunla ve bu kanunu köyün tabiat ve iklim şartlarıyla telif ettiği an, üze- rine almış bulunduğu büyük davada muvaffak olmuş sayılır.

Köy muhtarlığını, şahadetnamelere mühür basma çenberi içinde mütealea eden devirden uzaklaşmış ve hattâ, bu devri, unutmış bulunuyoruz.

* * *

Hopa kazasına bağlı Arhavi nahiyesinin (KAMPARONA) köyü!

20 kilometre kuzurunda bir daire ile mahdud bir arz parçası tasavvur ediniz. Bunu, azamî bir tahayyül kuvvetiyle, hattâ bir el içi kadar düz arazi parçası bırakmamak şartıyla, yeryer dik meyillerle kabartınız ve çukurlaştırınız; üzerini taş, kaya, ağaç, dere, ırmak ve orman gibi tabiat unsurlarıyla örtünüz ve nihayet bu sahaya 700 nüfus serpiniz.

İşte Arhavinin sahilden üç saat gerisinde dağ köyü olan (KAMPARONA) budur.

Böyle bir köyün cumhuriyet rejiminin yüksek prensipleriyle imar ve idaresi değme yiğitin kârı değildir. Bu geniş ve sarp mntakada hükûmet teşkilâtıyla halk yığınını elele verdirmek, gene böyle bir sahada halkı birbirine ve omuz omuza yapııştırıp müşterek ve umumî menfaatlara tevcih etmek, mutlak bir feragate dayanarak nefes tüketmek ve alınteri dökmekle mümkün olur.

* * *

Mehmet Alişan.

Bu, feragatte de, işte de muvaffak olmuş adamdır ve (KAMPARONA) mızın muhtarıdır.

Birkaç adamın meddahı vaziyetine düşmüş olmaktan korkmıyarak, yakından, bildiğim Kamparonanın Mehmet Alişanı ile arkadaşlarını (ÖRNEK MUHTAR) ve (ÖRNEK İHTİYAR HEYETİ) diye vasıflandırmakta ve okuyucularına böylece tanıtmakta içten bir zevk duyuyorum.

* * *

Köyde 937 yılı içinde şu işler yapılmıştır:

1 — Beş altı ay içinde, kültür bakanlığının üç sınıflı plânına uygun olmak ve hiçbir noksanı kalmamak üzere kâğıt ve güzel bir mektep binası yapılmıştır. Mektebin 121 talebesi vardır.

2 — Mektebin ders malzemesi ihtiyar heyeti bizzat kendileri temin etmiştir.

3 — Cumhuriyet meydanı.

4 — Su geçmesi.

5 — 36 metre uzunluğunda ve 2 metre genişliğinde demir ve civatarlarla

tahkim edilmiş mükemmel bir ahşap köprü.

6 — Bir kısım köy yolu

7 — Köyde bir millet mektebi açılmış ve 45 kişi iştirak ettirilmiştir.

8 — Mehmet Alişanın muhtarlığı zamanında köylüler arasında ehemmiyetli ihtilâflar olmamış, ufak tefek anlaşmazlıklar da hükümet ve mahkemelere intikal etmeden köyde ve mahallinde halledilmektedir.

Son mevzu köy kanunumuzun muhtarlara yüklediği vazifeler arasında bulunan (DİRLİK ve DÜZENLİK) e temas etmektedir. (DİRLİK ve DÜZENLİK) köy idaresinin, köy kalkınmasının ve umumî refahın temelidir, Asayiş köy halkı arasında güvenin, beraberliğin ifadesidir.

Mehmet Alişan ve arkadaşları (KAMPARONA) köyünde temin ettikleri bu dirlik ve düzenlikten dolayı cidden takdire lâyıktırlar, övünebilirler.

Bu arkadaşlar kaza kaymakamlığı tarafından münasip suretlerle taltif edilmişlerdir.

C. ALPER

K Ü L T Ü R

Tatilde çocuk Terbiyesi

L. Engin
Çoruh Kültür Direktörü
— Konferans —

Terbiyenin bir milletin varlığı ve müstakbel hayatı üzerinde ne kadar ehemmiyetli bir iş yaptığını, zaman zaman yaptığım musahabelerde arzettiğim.

Yeni yetişen neslin terbiyesine itina gösteren bir millet istikbalinden da-
ima emin olabilir. Bugünün çocuğu yarının büyüğü olacak, cemiyet varlığı-
nın işliyebilmesi için kudret ve kabiliyetine göre hissesine düşen bir vazife a-
lacaktır. Çocuğun yarın üzerine alacağı bu büyük yurt işindeki başarısı, bu-
günden aldığı terbiye ile mütenasip olacaktır.

Her bakımdan cemiyetin malı olan çocuğun terbiyesi işinde çok ehemmi-
yetli bir yurt vazifesi karşısında bulunduğumuzu peşinen bilmemiz lâzımdır.
Bu manada, çocuğun terbiyesini ihmal eden ana ve baba millîte karşı yap-
makla mükellef olduğu en mühim vazifelerinden birisini ihmal etmiş vaziyet-
tinde kalır.

Çocuğunun gerek kendi ailesine ve cemiyete faydalı bir unsur olmasını
istemiyen hiçbir ana ve baba tasavvur edilmez. Hele Türk anaları, dünyada
eşi bulunmayan kahramanları doğuran Türk anaları, Türk kadınları kadar
evlâdına bütün varlığı ile bağlı bulunan anaları, tarih hiçbir millete mal e-
dememiştir.

Sunu da itiraf etmek lazım ki, bugün ilmiye terbiye işinde bir çok hatalarımız da vardır. Gaye bir olduğu halde tatbik edilen usullerin mahiyetine ve şekline göre netice, müsbet veya menfi olabilir. Maddî sahalarda hataları, zararları telâfi etmek kolaydır. Zararı nerede hissederseniz oradan dönebilirsiniz. Lâkin ideal, faydalı bir insan ruhu yaratmak böyle mi?

Sayın dinleyicilerim, çocuk ruhu tıpkı bir fotoğrafı camı gibidir. İyi veya fena görürse onu aynen alır. Çocukta gördüğümüz fenalıklar, evinde, sokakta, çarşıda, şurada veya burada götüldüğü kötü huylardan başka bir şey değildir.

Çocuğunun kötü huylarını gören ana ve baba bilmelidir ki, çocuğu bu hale koyan kendileridir. Ailelerin ekseriya şikâyet ettikleri itaatsizlik, inatçılık, tenbellik, işten kaçma gibi fena huylar hemen hemen kendi elleri ile yaptıkları gördükleri kötü itiyatlarıdır.

Çocuk her bakımdan cemiyetin malı olduğuna göre bunun terbiyesi işine cemiyetin müdahalesi zaruridir. Medenî insanlar terbiye işini de medenî yollardan, diğer bir tabirle cemiyetin istediği yollardan yürütmeğe mecburiyet hissederek. Çocuklarımız şahsî malımız değildir. Tıpkı kendimiz gibi.

Herşeyden evvel, çocuğu cemiyetin isteklerine göre yetiştirmek, ona hayatı muvaffak olmanın sırrını öğretir.

Çocuk terbiyesinde baştan başa müessir olan canlı muhitin aile, mektep ve cemiyet gibi üç unsurdan ibaret olduğunu, terbiye işinde bunların elele vermesi lüzumu evvelce bir musahabemde arzemiştin.

Tatil devresinde mektep müessesesi çocuğun terbiyesi üzerinde müessir olmaktan muvakkaten uzak kalmış bulunuyor. O halde tatilde çocuğun terbiyesinin bir kısmı ve belki hepsi aileye münhasır kalıyor. Tek başına mürebbi vaziyetinde kalan ana ve babanın tatil devresinde çok büyük ödevleri bulunduğunu izaha bilmem lüzum var mı?

Bazı müşahedelerim kıymetli dinleyicilerimle bu mevzu üzerinde beni konuşmağa sevketti. Tatil devresinde çocuğuna müessir olması bakımından aileleri birkaç tipte toplamak mümkündür.

1 — Bazı aileler, çocuğum fena huylar, kötü itiyatlar kazanmasın diye çocuğu âdeta eve hapsedilmiş vaziyettedirler.

2 — Bazı aileler de çocuğun evdeki gürültüsünden, yaramazlığından kurtulmak için onu tamamen başıboş bırakırlar.

3 — Diğer bir tip de nereye gitseler çocuğu yanlarında taşırlar. Çocuk daimi bir göz hapsi altındadır.

Bunların herbirinin kendine göre iyilik ve fenalıkları vardır.

Birinci tipteki ailelerin düşünceleri çocuğu ile alakasını isbata kâfidir. Haddizatında çocuk lehinde zannedilen bu inzibat, çocuğun ruhuna göre kurulmuş bir inzibat değildir. Çocukluk devresi insanın beden, ruhan inkişaf

ettiği bir devredir. Tabiat insanları yaratırken inkişaf için de müsait vasıtalar yaratmıştır. Bu vasıtaların başında hareketle bulunmak insiyakı gelir. Eskilerin yaramazlık diye tavsif ettikleri bu faaliyet insiyakı, çocuğun, beden ve ruhan inkişafında en büyük bir âmildir. Çünkü hapsedmek demek, onun inkişafına lüzum yoktur demektir. Şüphesiz hiçbir ana ve babanın bu kanaatte olduğunu iddia edemeyiz.

İkinci tiptekilerin, yani çocuğu tamamen başıboş bırakanların çocuk lehine düşündükleri hiçbir şey yoktur. Bu gibiler her bakımdan mesul vaziyettedirler. Bugün için çocuk, kendisini serbest bırakan ana ve babaya karşı sevgi taşır; lâkin, yarın cemiyetin disiplinli hayatına atıldığı zaman ailesinin hiç de iyi bir iş yapmadığını anlayacaktır. Zavalı çocuk kimbilir anasının günahını ne kadar zaman çekecektir.

Bir çoklarımız bunun acısını çekmiş değil miyiz? Hele eskilerin (TERBİ-YELİ ve USLU) teldikkisi hepimiz üzerine ne acı izler bırakmıştır.

Üçüncü tip de tamamen makbul sayılmaz. Bu da çocuğu sıkı, onun inkişafına engel olan bir inzibat tarzıdır.

O halde nasıl hareket edelim diyeceksiniz?

Vesaiti bol olan memleketlerde bir takım teşekküller, bilhassa tatil devresinde çocukların terbiyesiyle alakadardır. Öğretmen ve hususî mürebbilerin nezareti altında açık hava kampı yaparlar. Memleketimizin bazı yerlerinde bu tipte kamplar yapılmaya başlamıştır.

Bugün için bu Pedagoji usulünü burada tatbik edilecek elimizde elemanlar yoktur. Şüphesiz ki bu büyük bir moksandır. Elimizde böyle bir vasıta olmadığına göre aile terbiyesinin yollarını aramağa ve bulmağa mecburuz.

Her şeyden evvel tatil devresinin bir senelik yorgunluğu giderecek bir dinleme devresi olduğunu, büsbütün rapsedilmiş bir halde bulunan çocuğun inkişaftan mahrum kalacağını, başıboş bırakılan çocukların da bir sürü kötü itiyatlar kazanacağını kabul etmemiz lazımdır. Bu hakikatler tebarüz ettikten sonra sayın dinleyicilerime şu tavsiyelerde bulunacağım:

Tatil devresinde de çocuğun günlük hayatı bir programa bağlanmalıdır. Bu günlük programda çocuğun istirahat, oyun, gezinti, mütalea, iş gibi hak ve vazifeleri gözönüne alınmalı, oyun ve gezinti zamanları hudutsuz olmamalı; kimlerle, ne zaman ve nerede gezinti yapılacağı çocuk velisince belli olmalıdır. Bu hakların yanında çocuğu, yormıyacak derecede mütalea ve işe de sevk etmelidir. Okuduğu derslerin bir program altında tekrarlanması çok faydalıdır. Çocukta mütalea zevkini uyandırmak için bazı terbiyeî mecmualardan ve kitaplardan da istifade edilebilir. Çocuk Esirgeme Kurumunun çıkardığı (ÇOCUK) adındaki mecmua her yaştaki çocukları hattâ büyükleri de ilgilendirecek terbiyeî yazıları ihtiva etmektedir. Çocukların bu gibi mecmualara abone olması çok faydalı neticeler verir. Bülâğ çağında bulunan ço-

ları mukayese ve tenkitlere bağlamak yolunda göze çarpacak izleri takip etmeden çekindim ve bu işi erbabına bırakmayı bir ödev bildim.

Bu hatadan sıyrıldıktan sonra, sayıları kırka çıkan ve ekserisi 19 uncu yüzyılda yaşamış olan şairlerimizi son had üzerinde bulunan "unutulmak,, tan kurtarmak gayesi güdülerək yağıyış ve deyişleri 250 sayfada tesbit edildi. Bu defa, o derlemeden bazı kısa örnekler alarak şairlerimizden bir kaçını sayın okuyuculara tanıtıyorum:

1768 yılında Ardanuç nahiyesinin Soğanlı köyünde doğan (Âşık Sıtkı) dan:

*Bin iki yüz birde düştü canıma
Bu düşen sevdanın bir nişanıdır.
Girdi gönül işkin meyhanesine
Okuyup imlâdan alışanıdır.*

*Alıp yar badesin kandı bu canım
Bir şem'a pervane yandı bu canım
Bir divan kuruldu döndü bu canım
Divanda cananla görüşenidir.*

*Efendim sorarsaz vatanımızı
Sıtkı Ardanuçun dervişanıdır.*

Âşık Sıtkının oğlu Şöhretî (1795-1860) da kalender bir şairdir:

*Sakî ver elinden şu dolu camî
Kılsın bir katresi mestane beni
Deme bu şerapta ne keyfiyet var
Söyletsin efsane efsane beni*

*Âşıkların sevdâ iner başına
Bazı haline bazı düşüne
Sakî sen karışma aşkın işine
Koy görüp desinler divane beni*

*Şöhretîye derler uygundur deyu
Âşk ile sevdâya durgundur deyu
Bir şık Tarlan'a vurgundur deyu
Şem'a dolandırır pervane beni..*

Âşık Şöhretînin oğlu da Âşık Casimî (1835 - 1917) dir:

*Casimîyim içtim kırklar tasından
Aklımı şaşırdım yar havasından*

Düştüm Mansur gibi dara ağlarım..

Gönül dert çekiyor gam kaygusundan

1822 yılında Yusufelinin Erkinis köyünde doğmuş olan (Âşk Muhibbî) ümmî bir şair olmakla beraber olgunlaştıktan sonra doğum tarihini bize bir deyişinin sonunda şöyle anlatır:

*Bin iki yüz otuz dokuzda geldim
Elli altısında bu bahra daldım
Seksen dört tarihte yadigâr kıldım
Muhibbîyim 'gör ne devlette idim..*

Kendisi,

*Bir name yazmışam didem kanıyla
Götür o canana ver badı saba
Meksetme yetiştir er badı saba
Meksetme yetiştir er badı saba*

*Gidersen yanına dizbediz otur
Engeller duymasın sen nihan yetur
Tez yazıp mefhumun sen geri getir
Ben gelsem dizde yok fer badı saba*

*Muhibbi ağlıyor gülene kadar
Arayıp yarım bulana kadar
O yar bana aşna olana kadar
Korkam bu dert beni yer badı saba..*

Diyebilen yanık ve kara sevdalı bir âşık, kendisine dokunan bir sofuya:

Oturubun kürsü üzre zemmeder zahit bizi

Çünkü bilmez sırrı onlar hangi meydândan gelir.

Sözleriyle çatabilecek kadar kudretlidir.

Halk şairleri arasında malûm olan deyişme ve muammalar çözerek imtihan geçirmek maharetinde bizim âşıklarımız da çok zengin ve mahirdirler.

Yüzlerce mısra tutan bu karşılıklı sözleşmelerden burada bir örnek görelim. Okuyacağımız bu parça (Âşık Muhibbî) ile Karşı olduğu söylenen (Âşık İdrakî) nin karşılaşmasına aittir. Bu karşılaşma hakkında birçok rivayetler varsa da biz şimdilik o uzun rivayetleri saymaktan vazgeçerek asıl karşılaşmayı alıyoruz.

Söz, önceden bir çok âşıkları mat etmiş olan İdrakînin Divan denilen irticalî parçasıyla başlar:

*Ta ezel katra iken bir bahrı umman olmuşam
Hiç tükenmez söz hazinem lâ'li mercan olmuşam
Söylenir cümle cihanda şöhreti şanım benim*

Cümle âşıkân yanında şahı sultan olmuşam
Muhibbî de ona irticalen cevap verir:
Nuş edüp mey mürşidinden imdi mestan olmuşam
Ruzu şep şemsiyare zerre misli pervan olmuşam
Kör Ezazil (1) benlik etti vasıl oldu lânete
Ol sebepten âlem icre haki yeksan olmuşam

İdrakî:

Gavvas olup bakrı aşka bu zaman dalsam gerek,
Çara yoktur sazın elden âkibet alsam gerek
Çevirip her bir taraftan kanadın yolsam gerek
Sen teki serçe yanında misli şahân (2) olmuşam

Muhibbî:

Mürşidine hizmet eyle harf oku imlâyı gör
Sen akan bir katra isen gel muhiti deryayı gör
Haçan ki şahân oldun Zümürdû Ankayı gör
Zerrece vermem amam şöyle düşman olmuşam

İdrakî:

İdrakiyim böyle lâftan çekmenem kayguları
Nerde âşıkân işitsem çekerim arzuları
Yere çarpam meydan icre sen teki tilkileri
Salarım pençemi her dem bir aç arslan olmuşam

Muhibbî:

Der Muhibbî, arslan oldun şimdi seyret nasıyam (3)
Elverirsin bu diyarda âşıkların hasıyım
Balyemez topun atılmış ateşli güllesiyem
Ok atıp her bir tarafta çevresi kan olmuşam

İki hasım âşık karşılıklı divanlarını bu suretle bitirerek birbirlerini iyi-
ce tarttıktan sonra önde giden İdrakinin, hasmı Muhibbîye çözülmek üzere
muamma vermesine sıra gelir. Seksen parça deyişten ibaret olan ve o devrin
dinî ve umumiyetle batıl inanışlarına dayanan bu muamma ve karşılıkların
dan bir kaçını da görelim:

Muhayyel ve mevhum bir kaleden bahsedilirken İdrâki hasmı Muhibbî-
ye sorar:

Aşık olan kendi hasmına bakar
Şiddeti reyh gelir ciham yakar
O kale içinde kaç pungar akar
Ara ki bulasın âşık Muhibbî

(1) Azrail, Şeytan (2) Şahin, (3) nasılım..

Muhibbî cevap verir:

Daim sıcak akar sanma ki tongar (1)
Yalvarırım hakka işmi ongar (2)
Ol kale içinde yüz seksen pungar (3)
Arar da bulurum âşık İdrakî

Muhibbî sorulan otuz beyitlik muammayı çözer ve işin fazla uzadığını
anlatmağa mecbur olur:

Bu aşkın ucundan tutuşup yandık
Meclis taciz oldu biz de usandık
Her evin içinde seksen bin sandık
Ararda bulurum âşık İdrakî

İdrakî tekrar sorar, bu defa Muhibbî bu sorguya ağır bir cevap verir.

İdrakî:

İdrakiyim kurdum kendime kapan
Şimden geri olmaz bir dahi yapan
Kardeşim söyleme gel saçma sapar
Sen söyle bulalım âşık Muhibbî

Diyerek sırayı Muhibbîye bırakır. Muhibbî sorduğu bir kaç soruya karşı-
lık aldıktan sonra:

Bu yerde söylenir şöreti şamm
Meclisi irfanda yolu erkânım
Ol nedir ki yaratmadı süphanım
Ara ki bulasın âşık İdrakî

Diye bir soru yapar.

İdrakî:

Alemde almışam şöreti şam
Meclisi irfanda yolu erkân
Kelâmdır yaratmadı fûrkam
Arar da bulurum âşık Muhibbî

Muhibbî:

Aşık bu sözünden şikâr edemez
Düşünüp sonunu fikir edemez
Nedir yaratmamış hem yaratamaz
Ara ki bulasın âşık İdrakî:

İdrâki yaratılmamış bir kimse olmadığını bildirir, Muhibbî ısrar eder.
Bu sefer İdrakî:

Ahbaplar oturur saf saf altına
Aşık olan söyler kâf lâf altına
Korkarım geçersin sen kef altına (4)

(1) donar, (2) onarmaktan onar, (3) pınar, (4) kâfir olmak..

Anın aslı olmaz âşık Muhibbî

Derse de Muhibbî tekrar yakalar:

*Aşıkım almışım âlemde paye
Cümle dinliyenler eyvallah deye
İnanmazsan var da danış müftüye
Âra ki bulasın âşık İdrakî*

İdrakî bu ısrar karşısında:

*İdrakî der seçer isen eyvallah
Köprü kurup geçer isen eyvallah
Bağladığın açarisen eyvallah
Anı ben bilemem âşık Muhibbî*

Diyerek mağlûbiyeti kabul etmek mecburiyetinde kalır. Bunun üzerine Muhibbî:

*Var mıdır bir hikmet su kendi gibi
İlmi yekta olan efendi gibi
Tanrı yaratmamış bir kendi gibi
Bari bildireyim âşık İdrakî*

*Sanma Muhibbinin sözü müşküldür
Meclisi irfanda her dem makbuldür.
Bari bildireyim âşık İdrakî
Yarattığı mahlûk kendine kuldur*

Parçasıyla sözünü açar ve hasmını hicvetmeğe başlar: Bu hicviye on bir beyittir, burada bir kaçını alıyorum.

*Akşamdan geldi biz ile
İstedî meydan İdrakî
Meydana girdi saz ile
Sürmedi devran İdrakî
Dahi tanımaz üstazın
Cehteder ki ala sazın
Sırtı boz kulağı uzun
Koca marsıwan İdrakî
Lâfından çekti zararı
Kalmadı sabrı kararı
Başında Tokat yuları
Sana lâzım han İdrakî*

*Öz başına buldun belâ
Gezer Palakların bile
Erbainde çekip çile
Yalarsın taban İdrakî
Muhibbiyem bu cihanda
Çok huzurda imtihanda
Bari âşıkı meyanda
Tam üstazın İdrakî*

*Hey yarenler gamı hicranla —
Boş geldim dolu giderim
Bu aşkım kaynayıp costu
Nevbahar seli giderim —
Yüreğime vurdu narı
Artırdı ahile zarı
Görmedim nazlı yarı —
Sağ geldim ölü giderim
Mecnun tek mletül oturdum —
Şamil der aklım yitirdim —
Yarı yanıma getirdim
Düz geldim deli giderim*

Diyen âşık Şamilî de Muhibbinin çırağıdır ve Maden köyündendir.

*Elesti bezminde olundum kitap
Kalû belâ lisanından okudum
Anınçın söylerim herkese cevap
Erenlerin ihsamından okudum.*

Diyen 19 uncu yüzyıl şairlerinden Mustafa Keşfi de Yusufeli kazanının Zor köyünde yaşamıştır.

Çoruh, atalardan kalma ozanlığı, ortaasyanın nağmelerini inliyen Ko. puzu hâlâ coşkunlukla inletiyor ve inletecektir de.

İşte halen hayatta olan ve saz şairliğini kendisine meslek edinen Keşfinin oğlu Huzurî:

*Hâşa gönül derdû gamından bıksın
İster gamzeleri ömrümü yaksın
Eğri bakan gözler kökünden çıksın.
Mahşeredek âmâ durdukça dursun.*

İşte cihan savaşının acı hatıralarına temas eden Fikrî:

Ferman olup harp alayı açıldı

Cümle asakire libas biçildi

Baykuş öter viran haneler gördüm.

Sılasından vatanından geçildi

Ve işte o acı günlere ait sızılarımızın dindiğini ifade edebilen âşık Efkarî

Efkârî yurduna hoşmalar yazar

Şimdi her köşede açılmış pazar

Atatürk ordusu üstünde gezer

Kurtul ağlamaktan gül Anadolu

Şimdiye kadar derleyebildiğim 250 sayfalık malzemeyi sıra düşürerek şairlerimizin yaşayışlarıyla birlikte bu sayfalarda sayın okurlarıma sunmağa çalışacağım.

Aziz Çoruhlu, böyle 250 sayfalarla iş bitmiş değildir. Daha işin başlangıcındayız. Bugün için dillerde ve ellerde dolaşan beş yüzlerce sayfayı bir araya getirmeğe hep birden başlayalım.

Haydi, hep birden başlayalım, bu yurt işine, aziz Çoruhlu!

Adil ÖZDER

Elma iç kurdu

Carpocapsa pomanella

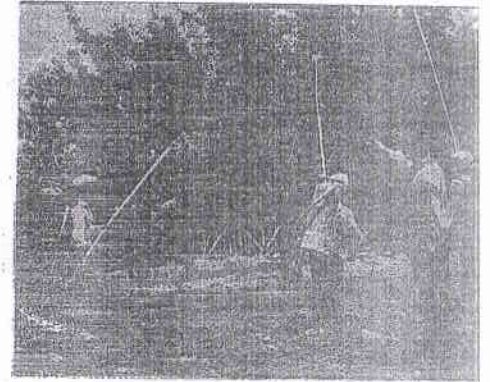

Yazan: Fehim KOTAN

Şubat ve Mart aylarında meyva bahçeleri gezilip ağaç gövdelerinin kabukları ve çatlakları arasında araştırmalar yapılırsa başlı siyah meyva iç kurdu tırtılları bulunabilir. Bilhassa ayva ağaçlarının gövdeleri ve dallarında elle koparılabilen kabuklar arasında meyva iç kurdu kozalarını yığın halinde bulmak mümkündür.

Kış kozalarında geçiren bu tırtıllar elma, armut ağaçlarının çiçek açmağa başladığı sıralarda koza içinde sekilleri değiştirerek bir hafta içinde koyu parlak kahve renkli boncuklar haline geçerler ve çiçekler açıldığı gibi bu boncuklar kozaları delerek kelebek halinde meydana çıkarlar. Demek ki meyva iç kurdunun esası güve cinsinden ufak bir kelebeştir.

İlkbaharın erken veya geç gelişine göre elma, armut, ayva ağaçlarının çiçeklenmesi onbeş - yirmi gün evvel veya sonra vaki olur. Mevsime göre bu

Püskürgele haşereyi itlâf ameliyesi

üç meyva ağacının çiçeklenme zamanı nisan iptidasından mayıs sonuna kadar devam edebilir.

Elma iç kurdu keleklerinin çıkması da bu ağaçların çiçeklenmesini takip eder. Ağaçlar hangi aylarda çiçek açmağa başlarsa iç kurdu keleklerinin de çiçeklenme ile beraber geceleri bahçelerde uçtukları görülür.

Kozalar içinde kışlayan tırtıllar aynı zamanda boncuk halinden kelek haline geçmezler. Kuytu ve sıcak yerlerde kışlamış olanlar bu istihaleyi daha evvel geirir ve kelekler daha evvel meydana gelir. Kuz yerlerde kışlamış olan iç kurtlarının kelek haline geçmeleri geç kalır. Şu halde mevsime, meyva bahçelerinin deniz sahından yüksekliğine ve bahçelerin güney veya kuz yerlerde kuruluşuna göre meyve ağaçlarının çiçeklenme zamanı er ve ya geç vaki olduğu gibi elma iç kurtlarının da boncuk ve kelek haline geçişi de. geniş, nisan iptidasından on beş hazirana kadar birinci nesil keleklerinin geceleri bahçelerde uçtukları görülür.

Elma iç kurdu kelekleri açık kahve rengine olup kanatlarının üst taraflarında koyu lekeler vardır ve kanatlarının kenarları saçaklıdır. Konmuş vaziyette kanatlar kapalıdır. Gece keleklerinden oldukları için gündüzleri eima veya sair ağaçların gövdelerinin çatlakları arasında ve yaprakların alt kısımlarında kendilerini düşmanlarından gizliyecek yerlerde saklanıp istirahat ederler. Akşam güneş battığı gibi ağaçlar arasında uçuşmağa başlarlar. Kış kozalarından çıkan keleklerin erkekleri dişilerle çiftleşir, bir kaç gün sonra dişiler tüveyçleri dökmüş geçkin çiçekler içerisine yumurtlamağa başlarlar. Yumurtalar bir hafta içinde açılıp küçük kurtlar zühur eder. Bu kurtlar henüz teşekkül etmek üzere bulunan meyveyi kemirerek içerisine girerler. Kurtlar tarafından azar azar kemirilmesine rağmen meyvalar bir müddet büyümelerine devam edebilirse de içlerindeki kurtlar büyüyüp kemalini bulduğu gibi meyvalar da sararmış bir halde yere düşerler. Yere düşen kurtlu meyvalar yoklarsa vücutları pembe, başları siyah, boyları 14-15 milimet. re uzunluktaki tırtılları bulmak kabildir.

Kelekler tarafından çiçeklere aynı zamanda yumurta konulmadığı için meyvalar içindeki tırtıllar da hep birden aynı boya gelemeler. Haziran ortalarında muayene edilen elmalarda bir - iki milimetre büyümüş tırtıllar görüldüğü gibi on milimetre uzunlukta olanlarına da rastlanılmıştır. Bu tehâlüf kurtlu elmaların dökmüşünü ve ikinci nesil keleklerinin çıkışlarını günlerce uzatabilmektedir.

Birinci nesil keleklerin geç kalmış olanları yumurta koyabilmek için geçkin çiçeklere rastlayamadıklarından ancak nohut veya fındık cesametinde gelmiş meyvalara yumurta koyabilirler. Eğer yumurtalar geçkin çiçeklere bırakılmış ise tırtıllar elma çiçeklerinin, meyva gözleri üzerinden delip içeri girerler ve pislikler buradan dışarı atılır. Yumurta, ufak elmalar üzerlerine

bırakılmış ise delikler ekseriyetle meyvanın yan taraflarında bulunur ve pislikler buradan dışarı atılır.

Yere düşen meyvalar içindeki tırtıllar tamam büyüklüğünü aldıklarından dışarı çıkıp ağaçların gövdelerindeki yarık ve çatlaklarda, kabuklar, otlar, kuru yapraklar ve çırpılar aralarında gizlenip koza yaparak boncuk haline geçerler.

Birinci neslin bu tırtılları ancak 25-30 gün zarfında istihalelerini bitirip ikinci nesil keleklerini meydana getirebilirler. Yerine göre ikinci nesil keleklerinin temmuz iptidasından başlayarak ağustos ortalarına kadar bahçelerde uçtukları görülür. Bu zamana kadar kurtlu meyvalar epeyce büyümüş olacaklarından dişi kelekler bu defa büyümüş meyvalar üzerlerine yumurtalarını bırakırlar. Bu yumurtalardan çıkan kurtlar birinci nesilde olduğu gibi elmayı kemirerek içerisine doğru yollar ve meyvanın tam ortasına yerleşerek çiğitlerini yemeğe başlarlar. Böyle kurtlu meyvalar sağlam meyvalara nazaran vaktinden evvel kızarır ve olgunlaşmadan ağaçlardan düşmeğe başlar. Eğer bu meyvalar vaktinde toplanıp sarfedilmeyecek olurlarsa tırtıllar meyvalardan dışarı çıkar, ağaçların kabukları arasına yarık ve çatlaklarına saklanarak koza örüp kış buralarda geçirerek ertesi yılın nisan ayından hazirana kadar olan devrede gene kelek haline gelerek ziyana başlarlar.

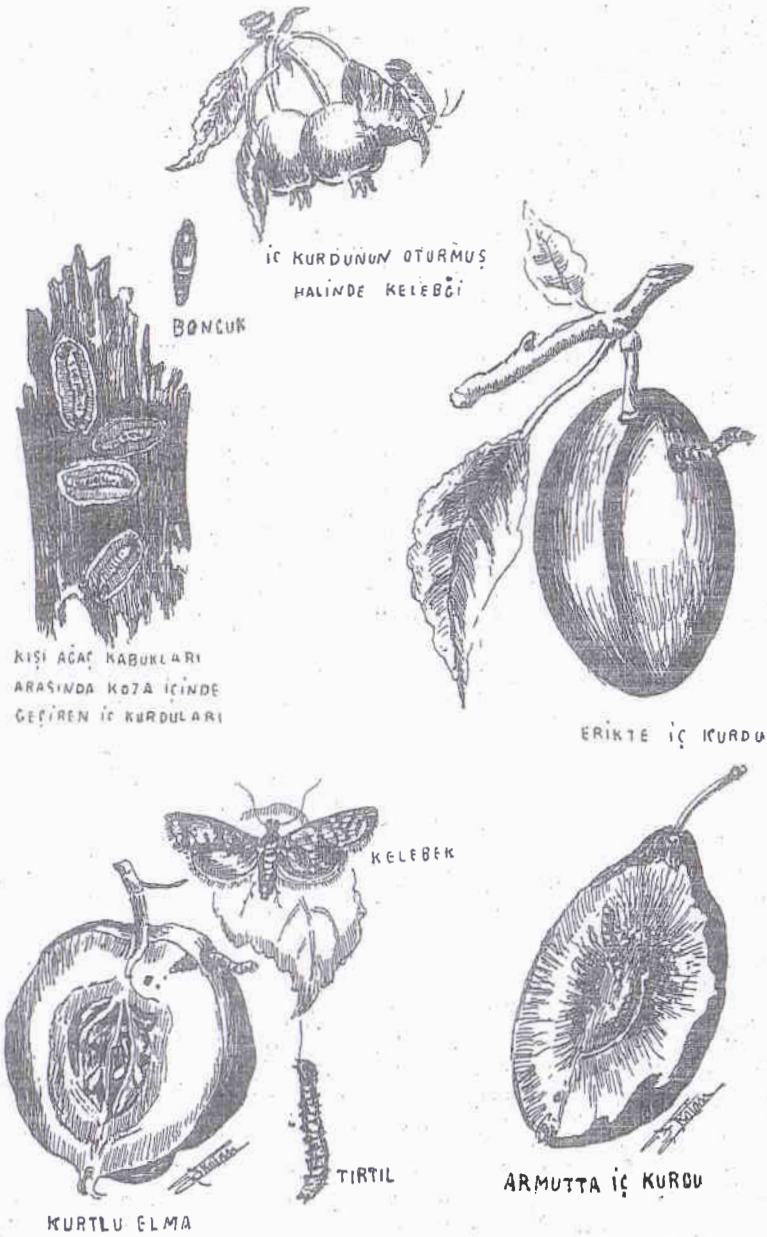
Eylül ve teşrinlerde toplanıp anbarlara depo edilen veya satılığa çıkarılan meyvalardan kurtlu olanların içindeki kurtlar kışlamak için meyveyi terkederek anbar veya dükkânların döşemeleri, divarların kâğıt kaplamaları ve ya delikdeşikleri, pencere ve pervazları ve tavan aralarına girip oralarda koza yaparlar.

Meyva kurtları bazı ahvalde depolarda veya dükkânlarda meyva içerisine de kalabilirler.

Amasya mntakasında ikinci nesil meyva iç kurtları yirmi beş ağustostan itibaren elmaları terkederek kendilerini gizliyecek yerleri aramağa başlarlar.

İç kurtları elmadan başka armut, ayva, erik, ceviz, kestane, Japon eriği, muşmula, kaysı ve seftali gibi birçok meyvalara da musallat olurlarsa da asıl zararları elma ve armut meyvalarında görülmektedir. Tatlı elmayı ekşiye tercih ederler. Bilhassa Amasya misket elmalarındaki zararı büyüktür. Elma olmadığı senelerde daha ziyade armut, ayva ve cevizlere hücum ederler.

İç kurtları yurdumuzun bütün meyva alanlarında büyük zararlar yapmakta oldukları gibi Çoruh meyva bahçelerinde de görülmekte ve istihsalâtın yüzde 30-40 kını ziyan etmektedirler.

Meyva iç kurtlarının yok edilmesi:

1 — Kış dışarda ağaçların kabukları, yarık ve çatlakları otlar, kuru yapraklar, çalı ve çırpılar aralarında geçiren meyva iç kurtları kelebek haline gelmezden evvel şubat veya mart aylarında, ağaç kabukları, kör bir keser ve ya telden sert bir fırça ile kazınmalı, bu kabuklar, çalı ve çırpılar, kuru yaprak ve otlar toplanarak yakılmalıdır. Bu gibi bulaşık ağaçların gövdeleri yüzde 10 nisbetinde kireçli su veya daha iyisi yüzde 8-10 nisbetinde meyva ağacı karbolineumu ile badana yapılmalıdır.

2 — Bahçelerde veya bahçelere yakın yerlerde meyva konulan damlar ve depoların delik deşik mahalleri tıkanmalı, duvar ve tavanları her yıl mart aylarında badana edilerek iç kurtlarının buralarda koza yaparak barınmalarına mani olmakla beraber bu damlar ve depoların pencere ve kapılarına ihtiyaten ince telden kafesler koymalıdır. Buna kudretli olmayan bahçe sahipleri hiç olmazsa pencere ve kapıları ince telis perdelerle kapatmalıdır ki damlarda kışlayan ve temizlikten kurtulması ihtimali olan kozalardan çıkacak kelebeklerin bahçelere yayılmasına ve meyvalara yumurta bırakmasına meydan verilmesin.

3 — Nisan ve mayıs içinde geceleri uçan kelebekleri avlamak için lâmbaların ve bilhassa karpit ve radyum lâmbalarından istifade edilebilir.

Gece kelebekleri ekseriyetle ışığa hücum ederler ziya nekadarkuvvetli olursa kelebeklerin avlanması o kadar fazlaşır. Bunun için lâmbalar çamaşır leğeninin ortasına konulan yükselçe bir taşın veya odunun üzerine yerleştirilir. Leğenin içine su doldurulur; bu suya biraz gaz veya zeytinyağı katılır. Işığın etrafında dolayan bütün gece kelebekleri suya düşüp telef olurlar. Bahçe sahipleri elbirliği ile bu ışıklı tuzakları yaparlarsa her gece binlerce kelebek avlayabilirler.

4 — Hergün bahçeler gezilerek yere düşen meyvaları içlerindeki kurtlar çıkıp dağılmadan toplamalı, yenecek halde değilse gömmeli veya hayvanata yedirmelidir.

5 — Sonbaharda ağaçların gövdeleri sap, çuval, veya eski bez parçaları ile sarılmalı. Koza örmek ve kışlamak için buralara gelen tırtıllar şubat ve mart aylarında toplanarak yakılmalıdır.

6 — Elma, armut, ayva gibi ağaçların çiçeklenme mevsiminde meyva iç kelebeklerinin de görüldüğünü evvelce söylemiştik. Bu kelebeklerin çiçeklere veya teşekkül etmeğe başlamış ufak meyvalara yumurta bırakmadan önce çiçeklerin veya meyvaların ilâçlanarak iç kurtlarına zehirli bir muhitin hazırlanması lâzımdır. Bunun için de en münasip zaman armut çiçeklerinin tüveyçlerinin yani renkli yapracıkların beşte dördünün dökülmesini müteakip ağaçlara yüzde yarım arsenikyeti rassas püskürtmektir. Yüz kilo suya yarım

kilo arsenikiyeti rassas karıştırılır, bu mahlûl bir püskürgeç ile ağaçlara serpilir. İlâcı ağaçlara serperken püskürgeçlerin güzel işlemesine ve serpilmiş ilâcın ağaçlara sis gibi ince zerrelere halinde düşmesine dikkat edilmelidir. Bu ilâçlama on beş gün sonra bir daha tekrarlanmalıdır.

İkinci nesil keleklerinin en erken temmuz içinde uyuşmağa başladıkları nazaran bu nesil keleklerinin de sağlam meyvalara yumurta bırakmazdan evvel ağaçlara zehirli mahlûl serpilmelidir. Zehirli mahlûl meyvalar üzerine sis halinde düşürülebilirse meyvaların her tarafı zehirle bulaştırılmış olur. Kelekler böyle zehirle bulaşık meyvalar üzerine yumurta bıraktıkları takdirde bu yumurtalardan çıkacak tırtıllar meyveyi kemirmeğe başlarken ağızları zehirle bulaşacağından meyvalar içerisine girmeden telef olurlar.

Fehim KOTAN
Ziraat Mücadele Başteknisyeni

EVİMİZ

HABERLER

Kültür işlerimiz:

935 senesinden itibaren kültür işlerini, dar bir bütçenin verdiği azamî imkânı dayanarak esaslandırmış olan vilâyet, her sene bir miktar daha ileri giderek 937-938 ders yılında 119 köye 10 u beş sınıflı olmak üzere 55 ilkokul vermek suretiyle Çoruh köylerinde okuyanların okuma çağındakilere (7-13 yaş) nisbeti:

935-936 ders yılında yüzde 20 iken

936-937 ders yılında yüzde 30 a,

937-938 ders yılında yüzde 38 e çıkarmış bulundu.

Okuma çağındaki yavrularımızın yüzde 62 si gene mektepsizdir.

Bu boşluğu, vev ufak bir kısmını olsun, azamî takatini sarfetmiş bulunan vilâyet bütçesiyle doldurulmasına imkân bulamıyan vilâyet, eğitim usulünün Çoruh'ta da tatbikini temin etti. Ve ilk adım olarak Şavşattan 13 ve Ardanuçtan da 12 köy için 25 genç eğitimcilerini Kars - Cınavus kursuna gönderdi. Bu vaziyette 938-939 yılı için Çoruh'un ilk tahsil işi 25 eğitimci okulu ile, daha biraz takviye edilmiş bulunacaktır.

Sidere okulu başöğretmeni Hasan Koçal ve Kavak öğretmeni Sabri Duman ile Zeytinlik başöğretmeni Ömer Bakır da kurs öğretmenliğine tayin edilerek gittiler. Bu arkadaşlar kurs nihayetinde eğitimcilerle vilâyete dönecekler ve kendilerine iltihak edecek olan Ersis öğretmeni Yaşar Babacanla mntaka başöğretmenliği hizmetini ele alacaklardır.

Köycülük şubemizin faaliyetlerinden:

Resmî dairelerdeki işlerini bizzat takip etmek suretiyle bağından bahçesinden az veya çok bir zaman için uzaklaşmak mecburiyetine karşılaşan köylülerimize bir yardım olmak üzere köycülük şubemiz çok hayırlı bir karar almış ve tatbikatına geçmiş bulunmaktadır. Şube arkadaşları aralarında vazife taksimi suretile bu işleri devair nezdinde kanunî yollarla takip ve neticeden halkevimiz vasıtasıyla iş sahiplerine bilgi vermeği üzerlerine almış bulunur.

yorlar. Köylüyü halkevine yakından bağlayan bu yüksek feragati candan alkışlarken, şubenin Çoruh köylüsüne hitaben yazıp bütün köylere dağıttığı açık mektubun bir suretini de sayfamıza almakta zevk duyuyoruz.

(Vilâyet merkezi Artvinde işi düşecek köylülerimize)

(Köylülerimizin vilâyet merkezinde herhangi bir işini takip etmek üzere halkevi köycülük şubesi bir komite teşkil etmiştir,

Vilâyet merkezindeki işlerini komite yoluyla takip etmek isteyen köylülerimizden vilâyet merkez nahiyesine bağlı olanlar bizzat ve şifahen komite azasından tapu sicil muavini Ahmet Bayyurta baş vururlar. Komiteye baş vuranlara yol gösterilir. İstida ve mektup yazılmak isteniliyorsa yazılır, işinin kanunî yolları öğretilir. Şehirde beklemesi mümkün değilse köylünün işi takip edilir ve neticesi kendisine mektupla bildirilir.

Kazalarda merkezin diğer nahiyesine bağlı uzak köylerdeki köylülerimiz, bizzat kendilerinin bulunmaları icap etmiyen işleri için (Halkevi. Köycülük şubesi. Dilek kutusu) adresine posta ile veya elden mektup gönderirler. Dileğinin ve adresinin açık olması lâzımdır. Dilek kutusu komite tarafından haftanın muayyen günlerinde açılacak, müracaat edenlerin işleri takip edilerek neticesi kendisine mektupla bildirilecektir. Bizzat kendisinin bulunması lâzımsa ve köycülük şubesi tarafından işinin takibini istiyorsa Artvinde kültür direktörüne müracaat eder. Kendisine icap eden yollar, gösterilir. Şayet işi çabuk bitmiyecekse açık adresini bırakır, işi bittiği zaman kendisine mektup yazılır.

Köycülük kolunun bu komitasından içinizi kaygılandıran her şeyi sorabilirsiniz.

Halkevimiz sizin eviniz, sizin için çalışan bir yuvadır. Şehre geldiğin zaman bu yuvayı ziyaret et, müşküllerini sor.

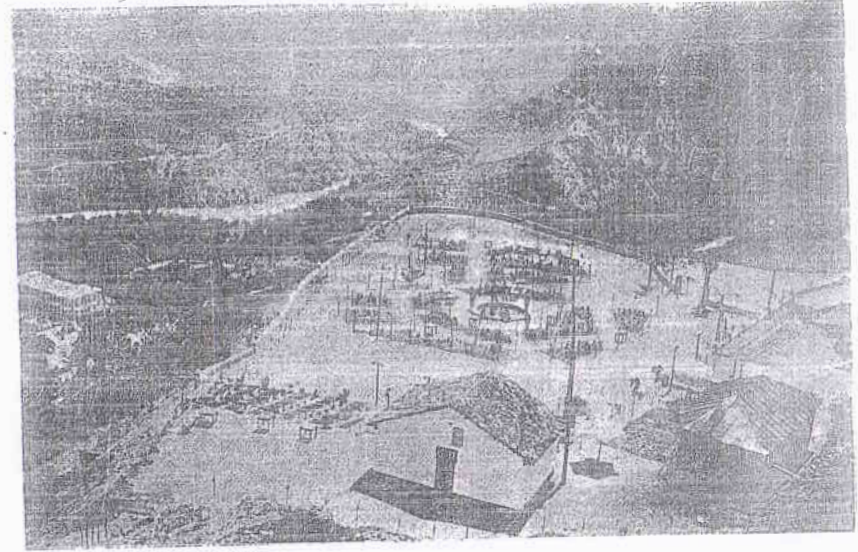
23 Nisan:

Artvin, bu sene de millî hâkimiyet ve çocuk bayramını içten kopan tezahürlerle kutuladı, Büyük Önder Atatürk'ün manevî huzurlarında bağlılık andını içmeğe bir defa daha fırsat buldu.

Minimini yavruların gözlerinde parlıyan sevinç, söylevler arasında sık sık tekrar edilen (ATATÜRK), (BÜYÜK ÖNDER) kelimelerinin küçük ellerde kopardığı fırtına, inkılâbı yapan nesille yaşayacak ve yaşatacak olan nesil arasında teessüs etmiş bulunan iman ve inan birliği, büyük yarını Cumhuriyet alanında döyülmez bir tablo halinde gözlerimizin önünde canlandırdı.

Bayram gecesi Gazi ve İsmet ilkokullarının evimiz salonunda müştereken tertip ettikleri müsamere çok güzel ve muvaffakiyetli oldu.

Yavrularımızı ve öğretmenlerimizi candan tebrik ederiz.

Artvinin İnönü bahçesi ve Çoruhun görünüşü

Sinemamız:

Sinemamız faaliyettedir. Meraklılar, artık Artvinde sinema hasretini çekmekten kurtuldular.

Preşip olarak kabuletmış bulunuyoruz ki, sinemamız asla bir kazanç müessesesi değildir. Ancak film masrafını koruyacak kadar da bir duhuliyeye kabul etmek mecburiyetinde kaldık. Maamafih köylülerimiz duhuliyeden müstesnadırlar. Gösterit kolu arkadaşlarımızın idaresi altında bulunan bu tenvir ve irşat müessesemizin kapıları bunlar için her zaman ardına kadar açık bulunmaktadır.

Halkevinin bahçesi tevsî ve tanzim edilmiş, güzel bir toplantı ve istirahat yeri haline gelmiştir. Sinemamız, bahçemiz bize oparlör tertibatımızdan azami istifade imkânını temin etmiş bulunmaktadır.

Kurslarımız:

Fransızca kursu ile mahpuslara verilmekte olan derse 1. inciteşrinde tekrar başlamak üzere nihayet verilmiştir.

Değerli öğretmen arkadaşlarımız BB. Arif Dilmen, Veysel Varol, ve Hüseyin Avniye candan teşekkür ederiz.

Köy gezileri:

Köycülük şubemiz bu arada ikişer defa Salkımlı, Seyitler ve Vezir köylerine geziler tertip etmiş, Salkımlı zeytinliğinde ve Seyitler köyü bütün tarlasında tetkikler ve halkın bu müsterek mallardan iyi mahsul alabilmesi için halk ile görüşmeler yapmış, gelecek sene için tedbirler ittihaz edilmiştir.

Vezirköy mıntaka mektebi başöğretmeni değerli arkadaşımız Cemal Kanra'nın Vezir, Varlık, Ahlat ve Seyitler köyü halkı arasına girmek, onların kalplerini ve saygılarını kazanmak suretiyle yarattığı varlık bizi çok sevindirdi. Kısa zaman içinde mektebin bir çok noksanlarını ikmal ve geniş bahçesinin tanzim edilmiş bulunduğunu memnuniyetle gördük.

Halkevimizin yakından alakalı bulunduğu bu mıntakanın ortasında bulunan Vezirköyüne Artvinden bir telefon hattı uzatma teşebbüsümüz de muvaffakiyetle ilerlemektedir. Direkler dikilmiş ve teller gerilmiştir. Bu günlerde mektebin bir odasına makineyi de kuracak ve artık bu köylerin işlerini telefonla takip etmek imkânını de elde etmiş bulunacağız.

Bu teşebbüsümüzde, kendi menfaatlerine olmakla beraber, bize candan zahir olan mıntaka öğretmen arkadaşlarımıza ve bilhassa bu dört köyün çalıışkan muhtarlarına ve halkına minnetlerimizi sunmayı borç biliriz.

Kimsesiz fakir çocuklara ve felâketzedelere yardım:

23 nisan bayram gününde ve bunu takip eden günlerde Artvin halkı ve memurları kimsesiz fakir çocuklara ve felâketzedelere karşı âdeta müsabaka yaparcasına para yardımında bulundular.

Bayramdan üç gün evvel Artvin tüccar ve esnafı arasında halkevimizin salonunda üstüste tertip edilen iki toplantı, feragatkâr gençlerden bir (hayır kurumlarına yardım komitesi) teşekkülüne vesile oldu. Bu arkadaşlar birkaç gün içinde kendi işlerini güçlerini terkederek halk arasına girmek, irşat ve tenvir etmek suretiyle gösterdikleri faaliyet şimdiye kadar Artvinde görülmemiş bir yardımlaşma tezahürü doğurdu. Ufak mikyasta tertip edilen bir müzayede bir hamlede 600 lira temin etti. Ayrıca açılan bir yardım defteri de 200 lira verdi.

Memur arkadaşlar ilk maaşlarının ita miktarından yüzde 2 sini terketmek suretiyle büyük bir feragat gösterdiler.

Nihayet 3000 nüfuslu Artvin gibi küçük bir kasabada bu göğüs kabartan bir neticedir. Bir ikisi müstesna olmak üzere günlük kazançları mütevazı ve kanaatkâr bir ailenin masraf bütçesine ancak tekabül edebilen Artvin küçük esnafının bu alakası halkımızın vefa duygusuna bariz bir misal teşkil etmektedir. Bu arada halkevinin oparlör neşriyatını her akşam alâka ile takip etmekte bulunan yani başımızdaki mahpus hemşerilerimizin boş keselerinin birer köşesinde saklı kalan beşer onar kuruşlarını da çıkarıp biriktirmek su-

retiyile yardıma katılışları, Türk köylüsünün yardımlaşma karakterini tebarüz ettiren bir hâdise olarak kabul ediyoruz. Var olsunlar..

19 Mayıs:

Bu seneki idman şenliğimiz pek neşeli ve hareketli geçti. Çok iyi yetiştirilmiş olan orta okulun kız ve erkek talebesi kışla talim meydanında yaptıkları idman hareketleriyle, kendilerini şefkat ve gurur halesi halinde halkalayan Artvin halkının göğsünü kabarttılar.

Bu vesile ile şuna bir defa kani olduk ki, Artvinin bir spor alanına şiddetle ihtiyacı vardır. Bunun temin edildiği gün Artvin gençliğini daha kabarık bir spor kadrosile karşımızda bulacağımızda şüphemiz kalmamıştır.

Nişan ve nikâh töreni:

Sıhhat müdürümüz Dr. Gafur Kubat'ın kızı bayan Vedia ile arkadaşımız genç ve değerli sorgu hâkimimiz Cemil Klönenin nişan ve nikâh töreni bir arada 9.4.938 tarihinde 200 kişilik güzide bir davetli kütlesi huzurunda evimiz salonunda yapıldı, iyi bir gece geçirildi.

Yeni yuvaya saadetler dileriz.

Halkevleri dergileri

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	" "
Bafra	Altınyaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç aylık
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elâzığ	Altan	"
Eminönü	Yenitürk	"
"	Halk bilgisi haberleri	"
Giresun	Aksu	"
İsparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	"
Konya	Konya	Aylık
Manisa	Gediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dirinaz	"

Yazı ve idare işleri için Artvin Halkevine müracaat edilir.

Çoruh'a yalnız yıllık abone yazılır.

Abone yılbaşından sayılır.

Abone parası 120 kuruştur.

İmtiyaz sahibi: Dr. Cemal Alper, Basıldığı yer: Vakit matbaası